

Renowacja obiektów dziedzictwa kulturowego na terenie Wyspy Młyńskiej w Bydgoszczy

Renovation of Items of Cultural Heritage
on Mill Island in Bydgoszcz

Projekt PL0019 zrealizowany
przez Miasto Bydgoszcz
w ramach Mechanizmu
Finansowego Europejskiego
Obszaru Gospodarczego
Priorytet 3 Ochrona
Kulturowego Dziedzictwa
Europejskiego

The project PL0019 has been
implemented by the City
of Bydgoszcz and funded
by the European Economic Area
Financial Mechanism within
the Priority Area of Conservation
of European Cultural Heritage

Renowacja obiektów dziedzictwa kulturowego na terenie Wyspy Młyńskiej w Bydgoszczy

Renovation of Items of Cultural Heritage on Mill Island in Bydgoszcz

Przedmowa

Przypadł mi zaszczyt przedstawienia Państwu projektu, który został zrealizowany dzięki współpracy krajów europejskich w zakresie ochrony wspólnego dziedzictwa kulturowego. Miasto Bydgoszcz jest jednym z pierwszych polskich beneficjentów bez-zwrotnej pomocy udzielonej w tej dziedzinie przez Islandię, Liechtenstein i Norwegię w ramach Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

Uzyskanie znaczącego wsparcia finansowego ze środków MF EOG umożliwiło wcześniejsze, niż planowano, wykonanie projektu kompleksowej renowacji pięciu zabytkowych budynków z unikalnego zespołu architektury przemysłowej na terenie Wyspy Młyńskiej oraz ich adaptacji dla funkcji muzealnych. W okresie kilkunastu miesięcy od rozpoczęcia tego złożonego przedsięwzięcia Muzeum Okręgowe im. Leona Wyczółkowskiego w Bydgoszczy, od dziesięcioleci borykające się z problemami lokalowymi, uzyskało nowe powierzchnie ekspozycyjne i magazynowe oraz pomieszczenia do prowadzenia działalności naukowej i edukacyjnej. W odnowionych zabytkowych budynkach powstają: *Muzeum Archeologii, Europejskie Centrum Pieniądza, Muzeum Sztuki i Dom Wyczółkowskiego*. Dzięki realizacji projektu ochroniono i odtworzono cenne wartości europejskiego dziedzictwa kulturowego oraz stworzono podstawy rozwoju kultury. Rozszerzono dostęp do dóbr kultury a osobom niepełnosprawnym zapewniono warunki aktywnego udziału w tej sferze aktywności społecznej.

Renowacja obiektów dziedzictwa kulturowego na terenie Wyspy Młyńskiej w Bydgoszczy jest elementem programu pełnej rewitalizacji zasobów kulturowych i przyrodniczych Wyspy Młyńskiej, zmierzającego do przywrócenia temu wyjątkowemu obszarowi funkcji społecznych.

Program zakłada wykorzystanie środków z europejskich funduszy pomocowych. Pierwszym tak zrealizowanym projektem była *Rewitalizacja Wyspy Młyńskiej na cele rozwoju przedsiębiorczości*, przeprowadzona w latach 2006-2007 z pomocą Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, obejmująca wykonanie trzech kładek pieszych łączących wyspę z lądem, rekonstrukcję kanału Międzywodzia i renowację zabytkowego budynku dla potrzeb centrum pracy i przedsiębiorczości. W 2008 roku podjęto złożony i kosztowny projekt *Budowy infrastruktury rekreacyjnej Wyspy Młyńskiej i jej najbliższego otoczenia*, w 2009 roku rozpocznie się rewitalizacja zdegradowanych terenów sportowych.

Miasto z wyspą w centrum to wyjątkowy urbanistyczny skarb, jaki odziedziczyliśmy po przodkach lokujących Bydgoszcz nad Brdą. Wyspa przez kilka stuleci stanowiła ważny ośrodek gospodarczy miasta, wpływała na rozwój Bydgoszczy i odzwierciedlała jej historię. Przez wiele lat zapomniana i wstydliwie omijana, jest teraz wielkim placem budowy i... centrum zainteresowania bydgoszczan. Wyspa Młyńska pięknieje z dnia na dzień. Odradza się w odmienionej roli jako przestrzeń natury i kultury - miejsce aktywnego wypoczynku dedykowane mieszkańcom Bydgoszczy, mieszkańcom Polski, mieszkańcom Europy.

Konstanty Dombrowicz
Prezydent Miasta Bydgoszczy

Foreword

I have the honour of presenting you the project implemented owing to the cooperation of European countries within the area of protection of common cultural heritage. The City of Bydgoszcz is one of first Polish beneficiaries of non-returnable support given in this field by Iceland, Liechtenstein and Norway within the frameworks of the European Economic Area Financial Mechanism.

Obtaining substantial financial support from the EEA Financial Mechanism enabled, earlier than planned, performance of the project concerned with complex restoration of five historical buildings belonging to the unique complex of industrial architecture on the Mill Island and their adaptation to museum functions. Within the period of several months from the commencement of this complicated undertaking, the Leon Wyczółkowski District Museum in Bydgoszcz (that has been facing problems connected with inadequate space for many years) was given new exhibition and storage spaces as well as premises for research and education activities. In the restored historical buildings the following museums are in the process of establishment: *Archaeological Museum, European Money Centre, Art Museum and the Wyczółkowski House*. Owing to the project implementation values of European cultural heritage were protected and reconstructed, and the foundations for culture development were created. The access to cultural achievements was extended, and the disabled were provided with conditions for active participation in this field of social activity.

Renovation of items of cultural heritage on the Mill Island in Bydgoszcz is an element of the programme of entire revitalisation of cultural heritage and natural values of the Mill Island which aims at restoring social functions to this unique area.

The programme provides for using EU support funds. The first project implemented was the *Revitalisation of the Mill Island for enterprise development* performed between 2006-2007 with the support of the European Regional Development Fund; it covered the construction of three footbridges linking the island and the land, reconstruction of the Międzywodzie canal and renovation of a historical building for the needs of a job and enterprise centre. In 2008 another complicated and costly project, i.e., *Construction of leisure infrastructure of the Mill Island and its closest environment* was started; in 2009 revitalisation of degraded sports areas starts.

The city with an island in its very heart is a unique architectural treasure inherited after our ancestors who founded Bydgoszcz on the river Brda. For a few centuries the Island had been an important business centre, affected the development of Bydgoszcz and reflected its history. For many years forgotten and ignored, now it is a huge building site and... the focus of interest of the locals. The Mill Island is getting lovely day after day. It revives in its changed role as the space of nature and culture, the place of active leisure dedicated to the residents of Bydgoszcz, of Poland and of Europe.

Konstanty Dombrowicz
President of Bydgoszcz

Wyspa Młyńska to zielona enklawa w centrum Bydgoszczy otoczona wodami rzeki Brdy. Jej obszar o powierzchni 6,5 ha stanowi unikatowy układ przestrzenno-krajobrazowy objęty w całości ochroną konserwatorską. Od Starego Miasta wyspę oddziela wartka Brda Młynówka z widokami na malowniczą architekturę Wenecji Bydgoskiej i kościoła farnego; od centrum miasta główne koryto Brdy Górnej z nowoczesną bryłą gmachu Opery Nova na przeciwnym brzegu.

Wyspa stanowiła cenne zaplecze gospodarcze miasta – w okresie nowożytnym była siedzibą Mennicy Królewskiej, od końca XVIII wieku centrum przemysłu młynarskiego. Do dziś zachowała historyczny, przemysłowy charakter z zabytkowymi spichrzami, młynami, elektrownią, budynkami administracyjno-mieszkalnymi.

Do XIX wieku wyspa stanowiła teren wydzielony z obszaru miasta. Pierwotnie składała się z trzech wysp utworzonych w szerokim zakolu Brdy, zmieniającej w tym miejscu bieg z południkowego na równoleżnikowy: wschodniej, zachodniej i północnej. Najbliżej miasta znajdowała się Wyspa Wschodnia otoczona od wschodu Brdą Młynówką, od zachodu Międzywodziem. Znacznie większa Wyspa Zachodnia rozciągała się na zachód od Międzywodzia, od północy otoczona Brdą Środkową, od południa i zachodu Brdą Młynówką. Wyspa Północna, położona między Górną Brdą (główne koryto rzeki) i Brdą Środkową była terenem grząskim i zalewowym, rodzajem łachy rzecznej (Wróbli Grunt). Taki układ wysp istniał z niewielkimi zmianami do 2 połowy XVIII wieku.

Dobre warunki hydrograficzne i bliskość miasta sprawiły, że zagospodarowanie wyspy rozpoczęło już w średniowieczu. Do połowy XVIII wieku urządzenia przemysłowe sytuowano głównie na Wyspie Wschodniej. Na jej terenie istniały: w części północnej łaźnia powstała po lokacji miasta i młyn kościelny wzmiankowany w 1408 roku, w części pół-zach. pięciokołowy młyn starościński wzmiankowany w 1541 roku. Wraz z obiektami przemysłowymi powstały urządzenia wodne: śluzy na Brdzie Młynówce oraz mosty – Farny i Piłarski. Na wyspie Zachodniej w okresie nowożytnym istniał tartak i ogrody mieszczan.

W 1594 roku rozpoczęła działalność Mennica Bydgoska. Przedsiębiorstwo zajęło niemal całą powierzchnię Wyspy Wschodniej, z wyjątkiem płn. skraju, na którym istniały młyny miejskie oraz wąskiego pasa drogi miejskiej wzdłuż wschodniego brzegu, prowadzącej z mostu Farnego przez most Piłarski na Wyspę Zachodnią. W 2 połowie XVII wieku na terenie mennicy znajdowały się liczne trwałe, murowane i szachulcowe budowle o da-

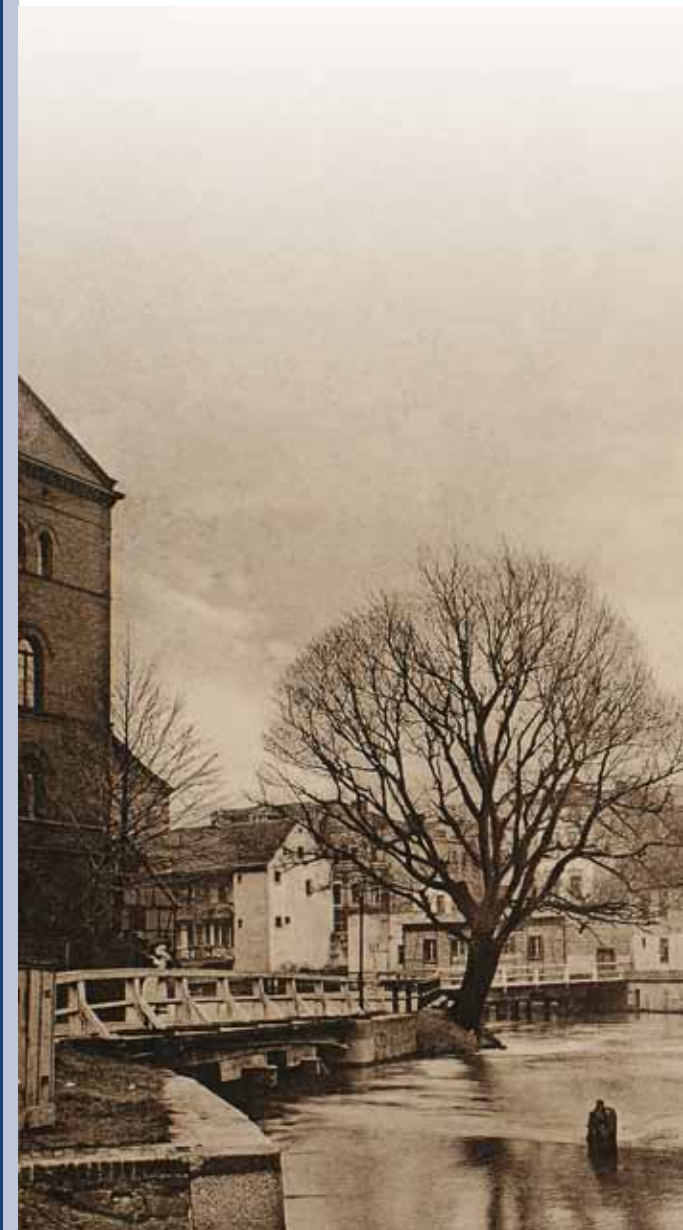
The Mill Island is a green enclave in the very heart of Bydgoszcz, surrounded by the river Brda. It covers 6.5ha and is a unique spatial and landscape system subject to full conservation protection. The Island is separated from the Old Town by the fast flowing river Brda Młynówka with a view of picturesque architecture of the Venice of Bydgoszcz and the oldest parish church; from the city centre it is separated by the main channel of the river Upper Brda with a modern edifice of the Opera Nova on the other bank.

The Island had been an important economic base of the city as it was the seat of the Royal Mint, and since the late 18th century - the centre of the milling industry. Until the present day it has retained its historical industrial character with historical granaries, mills, a power plant as well as administrative and dwelling buildings.

Until the 19th century the Island had been separated from the city. Originally it comprised three islands created in the wide river Brda bend that changes its course right here from the meridian to parallel one, i.e., the eastern, western and northern islands. The Eastern Island was located closest to the city; it was surrounded by the river Brda Młynówka in the east and the Międzywodzie canal in the west. The Western Island, which was bigger, extended westwards of the Międzywodzie canal; it was surrounded in the north by the river Middle Brda, and by the river Brda Młynówka in the south and the west. The Northern Island, located between the river Upper Brda (the main river channel) and the Middle Brda was a marshy floodland, even a kind of a river dead arm (the Sparrow Land). This island arrangement had existed, with minor alterations, until the second half of the 18th century.

Good hydrographic conditions and the proximity of the city resulted in the fact that the island development started as early as in the Middle Ages. Until the mid-18th century industrial appliances were placed mainly on the Eastern Island, which was also the location of a bath house built after the city was founded, and a church mill dating back to 1408. In the south-western part of the island a five-wheel starost's mill was situated dating back to 1541. Water appliances were built together with industrial premises; these were locks on the river Brda Młynówka and bridges such as Farny and Piłarski. On the Western Island a sawmill and burghers' gardens were situated.

The Bydgoszcz Mint started working in 1594. It occupied almost the entire area of the Eastern Island, with the exclusion of the northern edge where city mills were located as well as a narrow lane of the city road along the eastern bank leading from the Farny bridge via the Piłarski bridge to the Western Island.

chach krytych ceramiczną dachówką. W płn. części usytuowano obiekty pomocnicze: szachulcową kuźnię, drewnianą węglarnię; szachulcową wozownię i murowaną stajnię przy brzegu Międzywodzia. Centralną i południową część obszaru zajmowały budynki służące bezpośrednio produkcji monet: dwukondygnacyjny, murowany budynek z pomieszczeniami pręgarni w dolnej kondygnacji; przylegająca od pld. szachulcowa parterowa kuchnia; usytuowana na wsch. od pręgarni drewniana bielarnia z przylegającą od pld. murowaną parterową smelcarnią oraz usytuowaną poniżej małą szachulcową popielarnią. W południowo-zachodniej części wyspy zlokalizowany był wark mennicy – duży, drewniany obiekt z pięcioma kołami wodnymi na Międzywodziu. Przed frontem warku, od wsch. znajdował się duży dziedziniec z szachulcowym dworkiem mieszczącym skarbiec i mieszkanie probierza. Wszystkie budynki mennicy łączyła główna droga wewnętrzna, biegnąca od bramy do warku. Taki stan zabudowy istniał do początku XVIII wieku, kiedy nastąpiła ostateczna likwidacja mennicy i spadek znaczenia gospodarczego wyspy. W ciągu następnych lat część obiektów uległa zniszczeniu. Do 4 ćw. XVIII w. przetrwały, pełniąc już inne funkcje: kuźnia zamieniona na dom młynarza (tzw. stary dom młynarza), bielarnia i smelcarnia wykorzystywane jako stajnia i wozownia oraz budynek pręgarni włączony do zespołu urządzeń nowej garbarni.

Mennica założona przez podkomorzego krakowskiego Stanisława Cikowskiego funkcjonowała do 1601 r. jako przedsiębiorstwo prywatne. Wybijała szelągi, trojaki oraz grosze i szóstaki. Otwarta ponownie w 1613 r. decyzją króla Zygmunta III Wazy stała się jedną z największych mennic koronnych. Produkowała półtoraki – nowe, srebrne monety bite masowo do 1627 r. nazywane brombergerami. Najświetniejszy okres działalności mennicy łączy się z Holendrem Jakubem Jacobsonem van Emden (1616-1639) – administratorem wszystkich mennic koronnych, litewskich i pruskich. Oprócz szelągów i groszy, w latach 1618-1626 wybijał na dużą skalę orty – nowe monety ćwierćtalarowe. Mennica zasłynęła również z bicia srebrnych monet grubych – półtalarów, talarów oraz złotych monet dukatowych. Były to okazy dużej wartości nominalnej i artystycznej. Jedną z nich była pamiątkowa złota moneta polska wybita w 1621 r. o wadze 100 dukatów (350 g) autorstwa gdańskiego medaliera Samuela Ammona, w momencie powstania największa złota moneta europejska, zaliczana do najpiękniejszych numizmatów. W latach 1627-1636 mennica

In the second half of the 17th century many solid brick and half-timbered buildings with ceramic tiled roofs stood on the Island. In the northern part back-up premises were located such as a half-timbered smithy, wooden tar works, half-timbered coach house and brick stables on the Międzywodzie canal bank. The central and southern parts of the area were occupied by buildings directly used for coin manufacture: a two-storey brick building with minting rooms in the lower part; half-timbered ground-floor kitchen adjacent on the south; wooden bleachery located eastwards of minting rooms with a brick ground-floor smelting works adjacent on the south as well as a small half-timbered incineration works located slightly lower.

In the south-western part of the island a rolling mill was situated which was a large wooden building with five water wheels on the Międzywodzie canal. Before the rolling mill's front in the east there was a wide courtyard with a half-timbered manor housing the treasury and the coin quality warden's flat. All buildings of the mint were linked by an inner road leading from the gate to the rolling mill. This development arrangement had existed until the early 18th century when the mint was finally closed and the economic importance of the island substantially decreased. Within the next decades some buildings were destroyed. The last quarter of the 18th century saw the following buildings with changed functions: the smithy became the miller's house (the so called old miller's house), bleachery and smelting works were used as stables and a coach house and the minting building was incorporated into the new tannery complex.

The Mint, established by Cracow chamberlain Stanisław Cikowski, had worked until 1601 as a private enterprise. It minted small copper coins, three-grosz coins, grosz coins and six-grosz coins. It was opened again in 1613 by the order of King Sigismund III of Vasa and it became one of largest crown mints. It manufactures 3/2-grosz coins, new silver coins mass-minted until 1627 and called brombergers. The finest period of the mint's activity is connected with the Dutchman Jacob Jacobson van Emden (1616-1639) who administered all Polish, Lithuanian and Prussian mints. Apart from small copper coins and grosz coins between 1618-1626 orty, i.e., new quarter-thaler coins, were minted in large quantities. The Mint was also famous for minting thick silver coins such as half-thalers, thalers and golden ducat coins. These were coins of substantial nominal and artistic value. One of them was a commemorative golden Polish coin minted in 1621; it weighed 100 ducats (350g) and was made by the Gdańsk-based

bydgoska zajmowała pierwsze miejsce w Rzeczypospolitej pod względem wydajności produkcji monet, zwłaszcza talarów. W latach 1627-1644 była jedyną w państwie mennicą koronną. Po śmierci króla Zygmunta III Wazy (1632 r.) stała się przedsiębiorstwem państwowym. W 1640 roku mennica została zamknięta. Uruchomiona ponownie w 1650 r. przez dwa lata biła grosze, dwugrosze, talary, dukaty, miedziane szelągi oraz próbne trojaki i szóstaki. Całkowicie zniszczona przez okupację szwedzką została urządzona na nowo w 1660 r. i była zarządzana przez Tomasa Tymfa, a po dwóch latach przez jego brata Andrzeja - pomysłodawcę emisji nowej srebrnej monety: złotówki koronnej (nazwanej od niego tymfem) o przymusowym kursie 30 groszy. W 1667 roku mennicę przejął Tytus Livius Boratini bijący szóstaki, który zarządzał przedsiębiorstwem, z przerwami do 1682 roku. Częściowo czynna za panowania Michała Korybuta Wiśniowieckiego mennica wybiła w 1671 roku próbne złotówki i dukaty, autorstwa Michała Hodermanna, należące obecnie do wielkich rzadkości numizmatycznych. Końcowe lata działalności mennicy przypadają na czasy panowania króla Jana III Sobieskiego. Mennica zaprzestała działalności w 1688 roku. Decyzją Komisji Skarbu Koronnego z 30 marca 1765 roku na potrzeby przyszłej mennicy warszawskiej przewidziano narzędzia z Bydgoszczy do Warszawy. Dzisiaj po bydgoskiej mennicy pozostały monety, inwentarze oraz ulica przypominająca o istnieniu jednej z największych mennic Rzeczypospolitej.

Kolejny okres zagospodarowania Wyspy Młyńskiej rozpoczął się wraz z budową Kanału Bydgoskiego¹. Prace przy budowie Kanału zbiegły się z decyzją zmiany funkcji obszaru wyspy, która miała być centrum Młynów Królewskich. W imieniu króla Fryderyka II Pruskiego Młynami zarządzał od początku komisarz królewski Henryk Koplín. Wyspa Mennicza stała się Wyspą Młyńską. Odbudowę i rozbudowę młynów oraz prace zmieniające system wodny i komunikacyjny na wyspie podjęto już w 1774 roku. Prace przy budowie Kanału rozpoczęto właśnie od przebudowy systemu wodnego w obrębie zakola Brdy i Wyspy Młyńskiej. W związku z budową pierwszej śluzy (tzw. Śluza Miejska) zwężono od pñ. i uregulowano bieg Górnej Brdy, zmniejszono i wkrótce zlikwidowano Wyspę Północną oraz zamknięto koryto Brdy Środkowej i w utworzonej tam zatoce usytuowano port drzewny. Równocześnie podzielono Wyspę Zachodnią tzw. Wolnym Przekopem – kanałem łączącym Brdę Młynówkę z Brdą Górną oraz rozszerzono w części pñ. i uregulowano Międzywodzie. W pñ. części wyspy wschodniej wykonano mniejszy przekop ze śluzą umożliwiającą

działanie nowych urządzeń młyńskich. Zmieniono i rozszerzono układ komunikacji wewnętrznej i zewnętrznej. Nadal funkcjonował most Pilarski oraz zredukowany do kładki most Farny, zlikwidowany w k. XVIII wieku. Powstały nowe, również drewniane konstrukcje mostowe: most na Wolnym Przekopie łączący pñ. i pñ. część Wyspy Zachodniej; zbudowany na Brdzie Górnej ok. 1789 r. duży most Magazynowy (Północny, Prowiantowy, Transportowy) łączący Wyspę Wschodnią z pñ. brzegiem rzeki i zbudowanymi tam w 1789 roku potężnymi zabudowaniami Spichrzy Królewskich; most – kładka na środkowym odcinku Międzywodzia oraz powstały w 1791 roku duży most Młyński na Brdzie Młynówce, łączący Wyspę Wschodnią z miastem. Układ dróg dostosowano do połączeń mostowych; m.in. przedłużono drogę na Wyspie Zachodniej, prowadząc ją od mostu Pilarskiego, przez most na Wolnym Przekopie do Śluzy Miejskiej. To wtedy powstała grobla prowadząca z Wyspy Młyńskiej do obecnych mostów przy ul. Focha. Najważniejszą stała się dawna droga mennicy uzupełniona rozgałęzieniem do Mostu Magazynowego. Jedną z pierwszych inwestycji przemysłowych tamtego okresu była odbudowa i rozbudowa młynów w północnej części Wyspy Wschodniej, nazwanych Młynem Wilhelma. Z przedsięwzięciem tym łączy się powstanie Białego Spichrza, zbudowanego jako magazyn zbóż (Mehl Speicher). W 1788 roku nadinspektor budowy młynów Koplín wybudował w miejscu dawnego warku menniczego największy młyn wodny nazwany Młynami Panzera. To zapewne wtedy powstały na miejscu wcześniejszych budowli Dom Młynarza oraz obecna Kamienica przy ul. Mennica 4. Równocześnie na wyspie działały inne przedsiębiorstwa: gorzelnia i garbarnia. Przez cały wiek XIX do XX wieku nie zmieniały się podstawowa funkcja i przemysłowy charakter Wyspy Młyńskiej. W latach 1815-1828 wyremontowano wszystkie mosty, umocniono brzegi, wyremontowano bramę i wagę młyńską oraz przebudowano młyn, który zmienił nazwę na Młyn Herkulesa. Zespół młynów na Wyspie Młyńskiej funkcjonował od 1826 roku jako spółka akcyjna Bydgoskie Młyny Herkules, a od w 1842 roku jako tzw. Młyny Królewskie. Wówczas rozbudowano cały kompleks, który przetrwał do czasów obecnych. W 1840 roku w miejscu Herkulesa postawiono Młyn Henryka. Wprowadzenie urządzeń napędzanych parą, a później elektrycznością wymuszało modernizację dotychczasowych urządzeń i budowę nowych. W latach 40-tych XIX wieku u nasady wyspy przy obecnym jazie Farnym powstały dwa młyny: Wilhelma (obecna kaszarnia) oraz Rudolfa, które w k. XIX wieku grun-

townie przebudowano w związku z wprowadzeniem urządzeń elektrycznych. Wcześniej, wydarzeniem w dziejach lokalnego przemysłu było uruchomienie w 1846 roku w Młynach Królewskich, pierwszej w mieście maszyny parowej. W 1849 roku powstał zespół największych budowli na Wyspie Młyńskiej tzw. Młynów Rothera. W 1861 roku Młyn Henryk zastąpiono nowoczesnym wodnym Młynem Camphausa, obecnie nazywanym Czerwonym Spichrzem. Zarówno w Młynach Rothera, jak i w Młynie Camphausena obok turbin wodnych były także kotły parowe. W 1886 roku w młynach na wprowadzono elektryczność. W 1902 roku wzniesiono dom mieszkalny dla pracowników Młynów Rothera, to obecny budynek przy ul. Mennica 7. Wiek XX nie wprowadził istotnych zmian na Wyspie Młyńskiej i w jej najbliższym otoczeniu. Nowoczesna żegluga spowodowała regulację brzegów Brdy Górnej i likwidację Mostu Magazynowego (1934 r.). Wybudowano nowy jaz Famy, w 1924 roku wybudowano zespół garaży samochodowych, w 1936 roku powstała stacja sportowa. W 1945 roku Spichrze Królewskie zostały spalone przez Armię Radziecką. W 1946 roku zasypano Międzywodzie, rozebrano Most Pilarski z zastawkami u wlotu Międzywodzia z Brdy Młynówki. Podobnie zlikwidowano przepust i zastawki, most i dom śluzowego przy Młynach Rothera. Na terenach dawnych ogrodów mieszcząc urządzone ogródki działkowe, zamienione później na park. Na początku lat 70-tych XX wieku rozpoczął się proces likwidacji działalności przemysłowej i przejmowania majątku przez różne podmioty, cztery z budynków przejęło Muzeum Okręgowe w Bydgoszczy. W 1992 r. Wyspa Młyńska została wpisana do wojewódzkiego rejestru zabytków jako obszar ochrony kulturowej i przyrodniczej.

¹ Kanał Bydgoski wybudowano w latach 1784-1786. Powstał w 18 miesięcy jako system hydrotechniczny spinający Brdę z Notecią. Na żeglugowej mapie Europy powstało połączenie między Odrą i Wisłą; utworzono wielką drogę wodną w środku Europy. Kanał liczył 26,7 km, łączna długość szlaku Wisła – Odra - Warta wynosiła ok. 300 km. Nowa droga łączyła przemysłowy zachód Europy z rolniczym wschodem. Kanał został zmodernizowany przez Konrada Ernesta Pettersona w latach 1801-1802.

medallist Samuel Ammon. At that time it was the largest golden coin in Europe rated among most beautiful numismatic items. Between 1627-1636 the Bydgoszcz Mint was the first in Poland in terms of coin manufacture efficiency, and of thalers in particular. Between 1627-1644 it was the only crown mint in Poland. After the death of King Sigismund III of Vasa (in 1632) it became a state enterprise. In 1640 the mint was closed; it was reopened in 1650 and for two subsequent years it minted grosz coins, two-grosz coins, thalers, ducats, small copper coins as well as sample three-grosz and six-grosz coins. It was totally destroyed during the Swedish occupation; it started its operation in 1660 and was managed by Tomasz Tymf, and after two years by his brother Andrzej who gave the idea of minting a new silver coin, i.e., a crown zloty coin (named tymf after him) with compulsory rate of 30 grosz. In 1667 Tytus Livius Boratini took over the mint and managed it, with some breaks, until 1682, manufacturing mainly six-grosz coins. The Mint, partially open during the reign of Michał Korybut Wiśniowiecki, minted in 1671 sample zloty coins and ducats designed by Michał Hoderman which are currently extremely rare numismatic items. The final years of the Mint's activity are the years of the reign of King John III Sobieski. The Mint was closed in 1688. By the decision of the Crown Treasury Commission of March 30th 1765 all tools and devices were transported from Bydgoszcz to Warsaw to a new mint. Today, the only remnants of the Bydgoszcz Mint are coins, inventories and a street that reminds of the existence of one of the largest mints in Poland.

Another period of the Mill Island development started with the construction of the Bydgoszcz Canal ¹. The Canal's construction works coincided with the decision to change the Island's function which was to become the centre of Royal Mills. Henryk Koplin, the Royal commissioner, managed the mills from the

¹ The Bydgoszcz Canal was constructed between 1784-1786. It was built in 18 months as a hydrotechnical system linking the rivers Brda and Noteć. The rivers Oder and Vistula were connected; a huge waterway in the heart of Europe was thus created. The Canal was 26.7km long, and the total length of the Vistula-Oder-Warta waterway amounted to ca.300km. The new waterway connected the industrial west of Europe with the agriculture-focused east. The Canal was modernised by Konrad Ernest Petterson in the years 1801-1802.

start on behalf of King Frederick II of Prussia. The Mint Island became the Mill Island. The reconstruction and extension of mills as well as works changing the water and transport system on the Island were instigated as early as in 1774. Works on the Canal construction were commenced from the conversion of the water system within the river Brda bend and the Mill Island. Due to the construction of the first lock (the so called City Lock), the course of the river Upper Brda was narrowed in the north and regulated, the Northern Island was reduced in size and soon ceased to exist. The river Middle Brda channel was closed and a timber port was situated in the newly created reservoir. Simultaneously the Eastern Island was divided with a canal linking the river Brda Młynówka with the Upper Brda; the Międzywodzie canal was extended in the south and regulated. In the northern part of the Eastern Island a smaller canal was executed with a lock enabling the operation of new mill appliances. The inner and outer transport system was also changed. The Pilarski bridge was still open; whereas the Farny bridge was reduced to a footbridge; it was eventually removed in the late 18th century. New wooden bridge structures were built such as the following: a bridge on the canal linking the northern and southern parts of the Western Island; the big Magazynowy (Północny, Prowiantowy, Transportowy) (Warehouse, Northern, Provision, Transport) bridge erected on the river Upper Brda ca. 1789 that connected the Eastern Island with the northern riverbank and grand buildings of Royal Granaries erected in 1789; the footbridge on the central part of the Międzywodzie canal as well as the large Młyński (Mill) bridge on the river Brda Młynówka linking the Eastern Island with the city. The road system was adjusted to bridges, e.g., the road on the Western Island was extended and it led from the Pilarski bridge via the bridge on the canal to the City lock. It was the time when the causeway leading from the Mill Island to bridges at Foch Street was constructed. The most important was the old road to the mint with an added fork to the Magazynowy bridge. One of first industrial investments of that period was the reconstruction and extension of mills in the northern part of the Eastern Island called the Wilhelm's Mill. This is connected with the construction of the White Granary that was built as a corn warehouse (Mehl Speicher). In 1788 mill construction superintendent, H. Koplin, built the largest watermill, in place of a former rolling mill, which was called the Panzer Mill. This is probably the time when the Miller's House and the mansion at 4 Mennica Street were constructed in place of earlier buildings. At the same time other enterprises such as a distillery and a tannery worked on the Island. Throughout the whole 19th until the 20th century the basic function and industrial character

of the Mill Island did not change. Between 1815-1828 all bridges underwent major repairs, banks were strengthened, the gate and mill scales were repaired as well as the mill was redeveloped and changed its name into the Hercules Mill.

The mill complex on the Mill Island operated since 1826 as the Bydgoszcz Herkules Mills Joint Stock Company, and since 1842 as the so called Royal Mills. The whole complex was extended and it has survived until the present day. In 1840 in place of the Hercules Mill, the Henryk's Mill was erected. The introduction of steam-powered, and later electricity-powered, machines enforced the modernisation of so far working equipment and construction of new appliances. In the 1840s. at the island's base at the current Farny weir two mills were built: the Wilhelm's mill (the present grits mill), and the Rudolf's mill; these were substantially rebuilt in the late 19th century due to the introduction of electric machines. Earlier, an important event in the history of local industry took place, namely, launching the first steam machine in the city in the Royal Mills. In 1849 the complex of largest buildings on the Island, the so called Rother's Mills, was erected. In 1861 the Henryk's Mill was replaced with a modern water Camphausen Mill, which is now called the Red Granary. Steam boilers, apart from water turbines, were used both in the Rother's Mills and in the Camphausen Mill. In 1886 electricity was available in all mills. In 1902 a dwelling house was built for employees of the Rother's Mills; it is a building at 7 Mennica Street. The 20th century did not see major changes having been introduced on the Mill Island and in its closest surroundings. Modern navigation resulted in the regulation of banks of the Upper Brda and the removal of the Magazynowy Bridge (in 1934). The new Farny weir was built, in 1924 a complex of garages was built and in 1936 a sports riverside hostel was constructed. In 1945 the Royal Granaries were burnt down by the Red Army. In 1946 the Międzywodzie canal was filled in, the Pilarski Bridge was dismantled together with sluices at the Międzywodzie canal's inlet from the river Brda Młynówka. Similarly, the sluice-gate and sluices, the bridge and the sluice employee's house at the Rother's Mills were removed. In former burghers' gardens, allotments were established which were later transformed into a park. At the beginning of the 1970s. the process of stopping industrial activity and taking over the property by various entities began; four buildings were taken over by the District Museum in Bydgoszcz. In 1992 the Mill Island was entered into the Voivodeship Register of Historical Monuments as a cultural and natural protection area.

W 2004 roku władze Bydgoszczy przygotowały program pn. *Rewitalizacja zasobów kulturowych i przyrodniczych Wyspy Młyńskiej i jej najbliższego otoczenia* zmierzający do kompleksowej odnowy tego obszaru i nadania nowych funkcji urbanistycznych. Zdecydowano o przekształceniu zdegradowanego przemysłowego terenu w przestrzeń kultury, rekreacji i turystyki. Program zakładał zachowanie wyjątkowego historycznego charakteru Wyspy Młyńskiej z uwzględnieniem wymogów i potrzeb współczesności. Przewidywał wykonanie prac z zakresu renowacji i adaptacji zabytkowej architektury (sześć budynków z unikalnego zespołu architektury przemysłowej), infrastruktury technicznej (nowe sieci wodociągowe i sanitarne, gazowe, elektroenergetyczne; odbudowa nabrzeży) i komunikacyjnej (renowacja zabytkowej ulicy, wykonanie połączeń mostowych w zakresie ruchu pieszego) oraz infrastruktury rekreacyjnej (budowa zespołu basenów parkowych, placu zabaw, amfiteatru, zagospodarowanie terenów zielonych) i sportowo-turystycznej (budowa przystani jachtowej). Założono realizację programu z wykorzystaniem pomocowych środków europejskich. Ze względu na różnicowanie rzeczowe zaplanowanych zadań oraz przewidywany wysoki koszt wykonania całego przedsięwzięcia, przewidziano realizację programu w latach 2006-2010 w ramach czterech projektów:

Rewitalizacja Wyspy Młyńskiej na cele rozwoju przedsiębiorczości;

Renowacja obiektów dziedzictwa kulturowego na terenie Wyspy Młyńskiej w Bydgoszczy;

Budowa infrastruktury rekreacyjnej Wyspy Młyńskiej i jej najbliższego otoczenia;

Rewitalizacja zdegradowanych terenów sportowych na terenie Wyspy Młyńskiej.

W latach 2004-2005 powstał projekt architektoniczno-budowlany przygotowany przez warszawską firmę Grupa 3J i zespół projektantów pod kierunkiem R.Sotkowskiego, obejmujący trzy pierwsze elementy programu.

W latach 2006-2007 zrealizowano projekt pn. *Rewitalizacja Wyspy Młyńskiej na cele rozwoju przedsiębiorczości*, dofinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Regionalnego w ramach ZPORR. Projekt obejmował renowację i adaptację zabytkowego budynku przy ul. Mennica 6 dla potrzeb nowego centrum pracy i przedsiębiorczości, budowę trzech kładek pieszych komunikujących wyspę z miastem oraz budowę zespołu basenów parkowych odtwarzających historyczne Międzywodzie. W 2007 roku

History

In 2004 Bydgoszcz authorities prepared the programme *Revitalisation of cultural and natural heritage on the Mill Island and its closest surroundings* aiming at complex reconstruction of the area and giving it new urban functions. The decisions taken assumed transformation of degraded post-industrial area in the space of culture, leisure and tourism. The programme provided for keeping the unique historical character of the Mill Island taking into account the requirements and needs of modern times. The following works were to be executed: renovation and adaptation of historical architecture (six buildings from a unique complex of industrial architecture), technical infrastructure (new water supply and sewage networks, gas and power grids; reconstruction of wharfs) and transport infrastructure (renovation of a historical street, construction of footbridges) as well as leisure infrastructure (the construction of a complex of park docks, a playground, an amphitheatre, development of green areas), sports and tourist facilities (construction of a marina). The assumption was the programme realisation with the use of EU support funds. Due to content diversity of the tasks planned and the projected high investment implementation cost, the programme realisation was to be performed in the years 2006-2010 within the frameworks of four projects:

Revitalisation of the Mill Island for enterprise development;

Revitalisation of items of cultural heritage on the Mill Island in Bydgoszcz;

Construction of leisure infrastructure on the Mill Island and in its closest surroundings;

Revitalisation of degraded sports areas on the Mill Island.

The architectural and construction project was created between 2004-2005; it was prepared by a Warsaw-based company Grupa 3J and a team of designers led by R.Sotkowski that dealt with the first three elements of the programme.

In the years 2006-2007 the project *Revitalisation of the Mill Island for enterprise development* was realised. It was co-financed from the funds of the European Regional Fund within the Integrated Operational Regional Development Programme. The project covered the renovation and adaptation of a historical building at 6 Mennica Street for the needs of a new job and enterprise centre, the construction of three footbridges linking the Island with the city and a construction of a complex of park docks recreating the

PL 0019

Renowacja obiektów dziedzictwa kulturowego na terenie Wyspy Młyńskiej w Bydgoszczy

wykonano sieci gazowe, w latach 2008-2009 sieci wodociągowe i sanitarne oraz i elektroenergetyczne. W 2008 roku rozpoczęto dwuletni projekt pn. *Budowa infrastruktury rekreacyjnej Wyspy Młyńskiej i jej najbliższego otoczenia* polegający na renowacji zabytkowej ulicy, budowie amfiteatru i placu zabaw, zagospodarowaniu terenów zielonych, odbudowie części nabrzeży oraz przeprowadzono konkurs architektoniczno-urbanistyczny dotyczący projektu rewitalizacji zdegradowanych terenów sportowych.

Najważniejszym elementem programu w zakresie ochrony unikalnych wartości historycznych Wyspy Młyńskiej jest projekt pn. *Renowacja obiektów dziedzictwa kulturowego na terenie Wyspy Młyńskiej w Bydgoszczy* zrealizowany przez Miasto Bydgoszcz w latach 2007-2009 dzięki dofinansowaniu ze środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

Opis

Projekt polega na renowacji oraz adaptacji dla funkcji muzealnych pięciu zabytkowych budynków zlokalizowanych na Wyspie Młyńskiej dla potrzeb działalności Muzeum Okręgowego im. Leona Wyczółkowskiego w Bydgoszczy, samorządowej instytucji kultury Miasta Bydgoszczy. Celem przedsięwzięcia jest wykorzystanie potencjału wyspy w zakresie kultury, turystyki i rekreacji poprzez odtworzenie wartości zabytkowych budynków oraz stworzenie warunków dostępu do różnorodnych zbiorów dóbr kultury z jednoczesnym zapewnieniem ich dostatecznej ochrony. W odnowionym Białym Spichrzu powstaje *Muzeum Archeologii*, w budynku przy ul. Mennica 4 *Europejskie Centrum Pieniądza*, w budynku przy ul. Mennica 7 *Dom Wyczółkowskiego*, w Domu Młynarza *Informatorium* – centrum informacyjno-recepcyjne zespołu muzealnego, w Czerwonym Spichrzu *Muzeum Sztuki*. Cztery budynki objęte projektem są własnością muzeum: Biały Spichrz, budynek przy ul. Mennica 7, Dom Młynarza i Czerwony Spichrz; budynek przy ul. Mennica 4 jest własnością Gminy Miasto Bydgoszcz.

Zakres

Przedsięwzięcie składało się z siedmiu działań:
1-4. prace renowacyjne w budynkach przy ul. Mennica 2, 4, 7, 8 i 8 a;
5. przyłącza wodno-kanalizacyjne ul. Mennica 2, 4, 7, 8 i 8 a;
6. sieci elektroenergetyczne ul. Mennica 2, 4, 7, 8 i 8 a;
7. promocja.

PL 0019

Renovation of items of cultural heritage on the Mill Island in Bydgoszcz

historical Międzywodzie canal. In 2007 gas grids were constructed; in 2008 and 2009 water supply, sewage networks and power grids were executed. In 2008 the two-year project *Construction of leisure infrastructure on the Mill Island and in its closest surroundings* was started that consisted in the renovation of a historical street, construction of an amphitheatre and a playground, development of green areas and reconstruction of wharfs. The architectural and urban planning competition was organised that was concerned with the project of revitalisation of degraded sports areas.

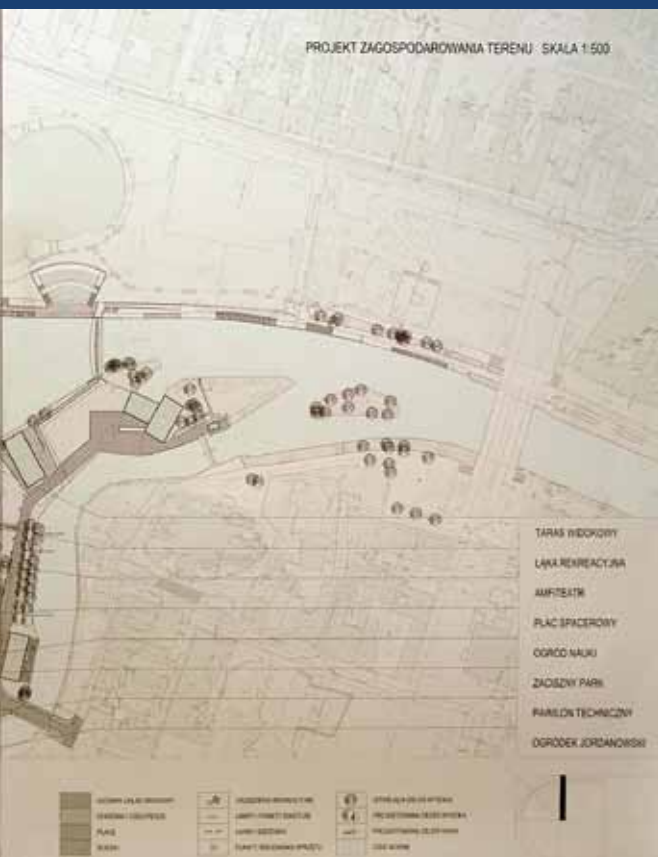
The most important element of the programme in the protection of unique historical values of the Mill Island is the project titled *Renovation of items of cultural heritage on the Mill Island in Bydgoszcz* realised by the City of Bydgoszcz between 2007-2009 owing to co-financing from funds of the European Economic Area Financial Mechanism.

Description

The project provides for the renovation and adaptation of five historical buildings situated on the Mill Island in Bydgoszcz for museum functions for the Leon Wyczółkowski District Museum in Bydgoszcz which is a local government cultural institution supervised by the City of Bydgoszcz. The aim of the project is to use the Island's potential in the field of culture, tourism and leisure through the recreation of historical buildings and providing access to collections of artefacts combined with their concurrent protection. In the restored White Granary the *Archaeological Museum* is to be established, in the building at 4 Mennica Street – the *European Money Centre*; the *Wyczółkowski House* is to be seated at 7 Mennica Street, and the Miller's House is to be the location of the *Information Centre* which will be an information and reception centre for the whole museum complex. The Red Granary is to house the *Art Museum*. Four buildings covered in the project are the Museum's property, namely, the White Granary, the building at 7 Mennica Street, the Miller's House and the Red Granary. The building at 4 Mennica Street belongs to the Municipality of Bydgoszcz.

Range of activities

The undertaking consisted of seven measures:
1-4. renovation works in buildings at No 2, 4, 7, 8 and 8a Mennica Street;

W ramach działań 1-6. wykonano szeroki zakres prac ogólnobudowlanych oraz branżowych (sanitarne, elektryczne, teletechniczne, grzewcze, wentylacji i klimatyzacji) i specjalistycznych (konstrukcyjne, konserwatorskie). Wszystkie zadania realizowano zgodnie z zatwierdzoną dokumentacją techniczną, uzupełnioną dodatkowymi elementami wynikającymi z wymagań nadzorów oraz badań i ekspertyz powstałych w trakcie wykonywania zadań. Konieczne zwiększenie zakresu zadań spowodowało realizację robót dodatkowych i uzupełniających. Prace wykonywano zgodnie z przepisami prawa i warunkami umowy o dofinansowanie projektu.

Generalnym wykonawcą działań 1-6. było Przedsiębiorstwo Wielobranżowe EBUD-Przemysłówka Sp. z o.o. z siedzibą w Bydgoszczy. Wykonawcami robót były firmy: PW EBUD-Przemysłówka - roboty budowlane i renowacyjne – działanie 4; Przedsiębiorstwo Projektowo-Budowlane PERFECT w Bydgoszczy - roboty budowlane i renowacyjne – działanie 3; KONTBUD Sp. z o.o. w Bydgoszczy – roboty budowlane i renowacyjne - działania 1 i 2; PISBI POWOBUD w Bydgoszczy – roboty instalacji sanitarnych; Zakład Instalacji Odpylania i Wentylacji STALWENT Sp. z o.o. w Białych Błotach – roboty instalacji wentylacji mechanicznej i klimatyzacji; PROMIT Sp. z o.o. w Bydgoszczy – roboty instalacji elektrycznych i teletechnicznych.

W ramach działania 7. zrealizowano jako zadania kwalifikowane: tablicę informacyjną, tablice pamiątkowe i folder, jako zadania niekwalifikowane: film, kampanię reklamową na city lights, ogłoszenia prasowe w prasie ogólnopolskiej, ogólnopolską konferencję oraz jako zadania bezkosztowe: informacje w mediach lokalnych oraz informacje na stronie internetowej.

Termin realizacji 1.05.2007 - 30.04.2009

Wartość ²

Planowana w PWP	EUR	PLN
Projektowa	5 422 296,00	21 632 250,00
Kwalifikowana	4 449 267,00	17 750 351,00
Dofinansowania z MF EOG	2 392 371,00	9 544 364,00

5. water supply and sewage networks at 2,4,7,8 and 8a Mennica Street;
6. power supply at 2,4,7,8 and 8a Mennica Street;
7. promotion.

Within measures 1-6 a wide range of general construction works (sanitary, electric, teletechnical, heating, ventilation and air-conditioning) and specialist works (construction, conservation) was executed. All tasks were performed in compliance with accepted technical documentation complemented by additional elements resulting from supervision requirements as well as expert opinions prepared while task performance. The extension of the task range resulted in the performance of additional and supplementary works. The works were executed in accordance with binding legal regulations and terms and conditions of the project co-financing agreement.

The general contractor for measures 1-6 was the Przedsiębiorstwo Wielobranżowe EBUD-Przemysłówka Sp. z o.o. seated in Bydgoszcz. Subcontractors were as follows: PH EBUD-Przemysłówka – construction and renovation works – measure 4; Przedsiębiorstwo Projektowo-Budowlane PERFECT in Bydgoszcz – construction and renovation works – measure 3; KONTBUD Sp. z o.o. in Bydgoszcz – construction and renovation works – measures 1 and 2; PISBI POWOBUD in Bydgoszcz – sanitary installations; Zakład Instalacji Odpylania i Wentylacji STALWENT Sp. z o.o. in Białe Błota – mechanical ventilation and air-conditioning installation; PROMIT Sp. z o.o. in Bydgoszcz – electrical and teletechnical installations.

Within measure 7 the eligible tasks were: an information board, commemorative plaques and a publication; non-eligible tasks were: a film, a citylight advertising campaign, advertisements in Polish newspapers, and a conference; non-cost tasks were: information in the local media and on the Internet.

Realisation period: 1.05.2007 - 30.04.2009

Value ²

Projected in the Project Implementation Programme	EUR	PLN
Project-related	5 422 296,00	21 632 250,00
Eligible	4 449 267,00	17 750 351,00
Co-financed from the EEA FM	2 392 371,00	9 544 364,00

PL 0019

Renowacja obiektów dziedzictwa kulturowego na terenie Wyspy Młyńskiej w Bydgoszczy

Efekty

Realizacja projektu ochroniła i odtworzyła wartości pięciu unikalnych zabytkowych budynków z zespołu architektury przemysłowej na terenie Wyspy Młyńskiej. Poprawiła jakość infrastruktury kultury. Zapewniła bezpieczeństwo użytkowania obiektów użyteczności publicznej dla potrzeb muzealnych (bezpieczeństwo osób i zbiorów). Stworzyła warunki profesjonalnego gromadzenia dóbr kultury oraz ich udostępniania. Po raz pierwszy w historii bydgoskiego muzeum równolegle zwiedzać będzie można nowoczesnie zaaranżowane wystawy stałe i czasowe, odnoszące się do różnych aspektów kultury dawnej i współczesnej. Udostępnione zostaną szerokiej publiczności zbiory archeologiczne, bogate zbiory numizmatyczne, dzieła sztuki dawnej i współczesnej oraz twórczość patrona muzeum – Leona Wyczółkowskiego. Bydgoszcz zyskała kluczowy produkt turystyki kulturowej, co podniosło atrakcyjność miasta. Dodatkowym efektem realizacji przedsięwzięcia jest poszerzenie wiedzy o historii budynków i dziejach Wyspy Młyńskiej.

Osiągnięte wskaźniki projektu:

pow. odrestaurowanych obiektów historycznych (m ²):	4881
odrestaurowane ściany (m ²):	5408
odrestaurowane sufity (m ²):	4677
odrestaurowane podłogi (m ²):	4437
zainstalowane przewody wentylacyjne (m):	1958
zapotrzebowanie na ciepło (kW):	410
roczne zużycie ciepła (GJ):	4466
kubatura ogrzewania (m ³):	17156
powierzchnia wystawiennicza (m ²):	1742,10
powierzchnia magazynów zbiorów (m ²):	616,50
powierzchnia pracowni naukowych i edukacyjnych (m ²):	298,80

Ważne daty

2004-2005 przygotowanie projektu

11.2005 złożenie przez Miasto Bydgoszcz wniosku o dofinansowanie projektu ze środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego

12.2006 decyzja Komisji Biura Mechanizmów Finansowych Europejskiego Obszaru Gospodarczego przyznania projektowi PL0019 dofinansowania w wysokości 2 392 399 EUR, czyli 85 % planowanego kosztu projektu

PL 0019

Renovation of items of cultural heritage on the Mill Island in Bydgoszcz

Results

The project realisation protected and recreated the values of five unique historical buildings forming a complex of industrial architecture on the Mill Island. It improved the quality of cultural infrastructure and ensured safety of using public buildings for museum needs (safety of persons and collections). It provided conditions for professional collection of artefacts and making them available for the public. For the first time in the history of the Museum in Bydgoszcz visitors can see at the same time permanent and temporary exhibitions in modern arrangements; these exhibitions address various aspects of ancient and contemporary culture. The public will have a chance to see archaeological and rich numismatic collections, works of old and modern art as well as the creative output of Leon Wyczółkowski, after whom the Museum is named. Bydgoszcz thus obtained a key product of cultural tourism which substantially increased the city's attractiveness. Another result of the project realisation is extending our knowledge on the history of buildings and of the Mill Island.

Project indicators achieved:

area of historical buildings restored (m ²):	4881
renovated walls (m ²):	5408
renovated ceilings (m ²):	4677
renovated floors (m ²):	4437
ventilation ducts installed (m):	1958
heat demand (kW):	410
annual heat consumption (GJ):	4466
heating capacity (m ³):	17156
display space (m ²):	1742,10
collection warehouse space (m ²):	616,50
space of research labs and educational premises (m ²):	298,80

Important dates

1-2005 project preparation

1.2005 application of the City of Bydgoszcz for co-financing the project from the funds of the European Economic Area Financial Mechanism and the Norwegian Financial Mechanism

12.2006 decision of the Office Commission of the European Economic Area Financial Mechanism to grant the PL0019 project the co-financing in the amount of EUR 2 392 399, i.e., 85% of the planned project cost

PL 0019

Renowacja obiektów dziedzictwa kulturowego na terenie Wyspy Młyńskiej w Bydgoszczy

- 19.04.2007** zawarcie umowy finansowej nr 50/PL0019/EOG/NMF/2007 o dofinansowanie projektu PL0019 pomiędzy Miastem Bydgoszcz a Ministrem Kultury i Dziedzictwa Narodowego, pełniącym funkcję Instytucji Pośredniczącej dla Priorytetu 3 Ochrona europejskiego dziedzictwa kulturowego, rozpoczęcie realizacji projektu – działanie 7
- 06.2007** zwiększenie limitu środków finansowych do kwoty 18 865 100,00 zł;
- 09.07.2007** zawarcie umowy na wykonanie robót budowlanych polegających na renowacji obiektów dziedzictwa kulturowego na terenie Wyspy Młyńskiej w Bydgoszczy pomiędzy Miastem Bydgoszcz a P.W. EBUD-Przemysłówka Sp. z o.o. z siedzibą w Bydgoszczy;
- 07.2007** rozpoczęcie realizacji działania 1, 2, 4;
- 08.2007** rozpoczęcie realizacji działania 3;
- 04.2008** aktualizacja Planu Wdrażania Projektu – zmiana harmonogramu rzeczowo-finansowego, w tym zwiększenie wartości projektu i zmiana poziomu dofinansowania do wartości 53,77 % kosztów kwalifikowanych
- 05.2008** kontrola projektu przez Instytucję Pośredniczącą;
- 07.2008** rozpoczęcie realizacji działania 5 i 6;
- 10.2008** aktualizacja Planu Wdrażania Projektu – zmiana harmonogramu rzeczowo-finansowego, w tym zwiększenie wartości projektu i wydłużenie terminu realizacji; zakończenie realizacji działania 1,3,5 i 6;
- 11.2008** przekazanie Muzeum Okręgowemu budynków przy ul. Mennica 2 i 7; zakończenie realizacji działania 4
- 12.2008** utworzenie w budżecie Miasta funduszu na utrzymanie rezultatów projektu
- 01.2009** przekazanie Muzeum Okręgowemu budynków przy ul. Mennica 8 i 8 a;
- 02.2009** zakończenie realizacji działania 2;
- 03.2009** przekazanie Muzeum Okręgowemu budynku przy ul. Mennica 4 w użyczenie do 31.12.2019 r.
- 29.04.2009** konferencja podsumowująca projekt

² Wartość planowana to wartość przyjęta w Planie Wdrażania Projektu. Przyjęta wartość dofinansowania z MF EOG odnosi się do kwoty przyznanego grantu w wysokości 2 392 371 euro i przeliczenia tej wartości wg stałego przelicznika przyjętego dla projektu 1 EUR = 3,9895 PLN, nie uwzględnia różnic kursowych występujących w trakcie realizacji projektu oznaczających faktycznie mniejsze dofinansowanie. Ostateczne rozliczenie projektu nastąpi wraz z przyjęciem sprawozdania końcowego z realizacji projektu.

PL 0019

Renovation of items of cultural heritage on the Mill Island in Bydgoszcz

- 19.04.2007** conclusion of the financial agreement No 50/PL0019/EEA/NFM/2007 on co-financing the PL0019 project between the City of Bydgoszcz and the Minister of Culture and National Heritage being the Intermediate Body for Priority 3 Protection of European cultural heritage
- Commencement of project implementation – measure 7
- 06.2007** increasing the limit of financial means up to PLN 18 865 100,00
- 09.07.2007** Conclusion of the agreement for execution of construction works consisting in the renovation of cultural items on the Mill Island in Bydgoszcz between the City of Bydgoszcz and P.W. EBUD-Przemysłówka Co. Ltd. With its registered seat in Bydgoszcz
- 07.2007** Commencement of the implementation of measures 1, 2, 4
- 08.2007** Commencement of the implementation of measure 3
- 04.2008** Updating the Project Implementation Plan – change of content and financial schedule, including increasing the project's value and the change of co-financing level up to 53.77% of eligible costs
- 05.2008** project control by the Intermediate Body
- 07.2008** Commencement of the implementation of measure 5 and 6
- 10.2008** Updating the Project Implementation Plan – change of content and financial schedule, including increasing the project's value and extension of the implementation period, end of Measures 1, 3, 5 and 6
- 11.2008** implementation giving the District Museum buildings at 2 and 7 Mennica Street end of Measure 4 implementation
- 12.2008** providing means in the City's budget for project results maintenance
- 01.2009** giving the District Museum buildings at 8 and 8a Mennica Street
- 02.2009** end of Measure 2 implementation
- 03.2009** giving the District Museum the building at 4 Mennica Street on loan for use until do 31.12.2019 r.
- 29.04.2009** conference summarising the project

² Projected value is the value accepted in the Project Implementation Programme. The accepted value of co-financing from EEA FM refers to the amount of the grant given of EUR 2 392 371 and conversion of this value in accordance with the permanent rate accepted for the project, i.e., 1 EUR = 3,9895 PLN; it does not take into account exchange rate differences occurring in the project realisation process that actually denote lower co-financing amount. The final project calculation shall occur upon the acceptance of the project realisation final report.

Renowacja budynku przy ul. Mennica 2

Dzieje budynku

Biały Spichrz zbudowano pomiędzy 1789 a 1799 rokiem, prawdopodobnie na początku lat 90-tych XVIII wieku, w związku z realizacją kompleksu przemysłowego na terenie Wyspy Młyńskiej i w bezpośrednim jej sąsiedztwie, rozpoczętą wraz z budową Kanału Bydgoskiego (1771-1774).

Budynek usytuowano nad płd. brzegiem Górnej Brdy, na prawo od płn. wylotu Międzywodzia, przy płd. przyczółku Mostu Magazynowego. Powstał jako spichrz przeładunkowy pełniący funkcję magazynu zbóż dla pobliskich młynów. Takim magazynem pozostał do lat 70-tych XX wieku. W 1979 roku budynek przejęto w użytkowanie muzeum; w 1985 r. został wpisany do wojewódzkiego rejestru zabytków (nr rej. 180/A). W 1993 roku, po wieloletnim remoncie adaptacyjnym, obiekt udostępniono dla potrzeb muzealnych. Od 1997 roku budynek jest własnością Muzeum Okręgowego w Bydgoszczy. Do 2005 roku w spichrzu gromadzono zbiory historyczne i prezentowano stałą wystawę rzemiosła artystycznego.

Budynek był wielokrotnie remontowany. Pierwszy kapitalny remont przeprowadzono w 1891 r.; do 1945 roku kilkakrotnie konserwowano konstrukcje drewniane, wymieniono częściowo więźbę dachową, zmieniono całkowicie pokrycie dachu (dachówkę holenderkę zastąpiono karpiówką), podwyższono ceglaną posadzkę w piwnicy, założono instalację elektryczną. W 1958 roku wzmocniono sklepienia piwnic, poddano konserwacji konstrukcje drewniane, naprawiono dach; w 1970 roku wymieniono drewnianą rampę na murowaną i usunięto drewnianą rynną do spustu ziarna. W latach 1978-1993 wzmocniono fundamenty i sklepienia, odwodniono budynek, obniżono poziom posadzek w piwnicy i wykonano nowe schody zewnętrzne do piwnicy, założono instalację ciepłą i sanitarną oraz instalację alarmową, wymieniono instalację elektryczną, poddano konserwacji elementy drewniane, wymieniono stolarkę okienną i drzwiową, podzielono przestrzeń kondygnacji parteru na kilka pomieszczeń. Długotrwałość prowadzonych wówczas prac oraz nie najlepsza jakość zastosowanych technologii i materiałów, po części wynikająca z braku dostatecznych środków finansowych, spowodowały szybką destrukcję zabytkowego spichrza, który już kilka lat po rozpoczęciu użytkowania przez muzeum wymagał kapitalnego remontu.

Renovation of the building at ul. Mennica 2

The history of the building

The White Granary was built between 1789 and 1799, in all probability at the beginning of the 90s of the 18th century, in connection with the development of an industrial complex on Mill Island and in its direct vicinity, the construction of which coincided in time with the building of the Bydgoszcz Canal (1771-1774).

The building was situated on the south bank of the Górna Brda River, to the right of the north mouth of Międzywodzie, at the south head of the Magazynowy Bridge. It was constructed as a transit-model granary functioning as a grain storage for the adjacent mills. This granary maintained its function till the 70s of the 20th century. In 1979, the museum was granted the usufruct of the building and in 1985, the granary was listed on the Voivodeship Heritage Registry under the number 180/A. In 1993, after an interminable conversion repair period, the facility was rendered accessible for the use of the museum. Since 1997, the District Museum in Bydgoszcz has been the owner of the building. Up till 2005 historical records were collected and a permanent handicraft display was on view in the granary.

The building was repeatedly rehabilitated. The first major repair was undertaken in 1891, up till 1945 the woodwork was preserved many a time, the rafter framing was partly replaced, the roofing was completely redone (pan tiles were replaced with plane tiles), the brick floor of the cellar was elevated, a wiring system was installed. In 1958 the basement vaults were strengthened, woodwork was treated, roof repaired; in 1970 the wooden platform was replaced with stone, the wooded grain chute was removed. In the years 1978-1993 the foundations and vaults were strengthened, the building drained from water, cellar floors were lowered, a new external cellar stairway was built, central heating and sanitary system installed, alarm system placed, wiring system was replaced, woodwork preserved, window and door joinery redone, the ground floor space was divided into several rooms. The duration of the works and the unsatisfying quality of the technology and material used, admittedly, partly due to the insufficiency of financial resources, caused a fast destruction of the granary, which needed a new major repair only after a few years of exploitation.

Opis budynku

Kubatura: 3105 m³
Powierzchnia: 1067,85 m²
Wysokość: 11,07 m
Wymiary: 24,93 m x 10,57 m

Budynek jest typowym przykładem architektury tzw. spichrzy tranzytowych powstałych do XIX wieku na północnych terenach Polski o charakterystycznej drewniano-ceglanej szkieletowej konstrukcji, dwuspadowym dachu krytym dachówką i ścianach szczytowych wnikających w bryłę dachu.

Biały Spichrz to obiekt wolnostojący, założony na planie wydłużonego prostokąta, sześcioprzęsłowy, czterokondygnacyjny o wnętrzach pierwotnie jednoprzestrzennych. Piwnica o masywnej ceglanej konstrukcji na kamiennych fundamentach jest przekryta sklepieniem krzyżowym na gurtach, opartym na kwadratowych filarach. Wnętrze piwnicy oświetlone czterema okienkami; ściany nietynkowane, posadzki ceglane. Odmienna konstrukcyjnie, częściowo wyprowadzona z gruntu i niezależna komunikacyjnie (wejście w ścianie pln.-wsch.), stanowi partię wyraźnie wyodrębnioną w bryle budynku. Część naziemną spichrza wykonano w drewnianej konstrukcji szkieletowej z wypełnieniem ceglany pokrytym tynkiem. Charakterystyczną cechą budynku są tzw. *tkaninowe* elewacje o kompozycji złożonej z kontrastujących elementów ciemnego, prawie czarnego drewnianego szkieletu, takich okiennic, opraw okiennych i drzwi oraz jasnych pól muru. Bryłę zamyka dwuspadowy dach z daszkami facjatek, kryty ceramiczną dachówką karpiovką, osadzony na drewnianej więźbie krokwiowo-jętkowej. Pod okapem drewniany gzyms. Otwory okienne (kwadratowe) i drzwiowe (prostokątne) ukształtowano w elewacji drewnianymi węgarami i nadprożami. Okiennice drewniane, deskowe, dwuskrzydłowe. Drzwi zewnętrzne do piwnicy i części naziemnej są drewniane, deskowe, dwuskrzydłowe – typu wrota. Wnętrza kondygnacji naziemnych kryte są drewnianymi stropami z rzędu belek umocowanych na oczepach ścian zewnętrznych, wspartych pośrodku podciągami osadzonym na pięciu słupach umieszczonych na osi wzdłużnej budynku. Ściany pomieszczeń są deskowane i tynkowane, podłogi w większości drewniane. Komunikację wewnętrzną pomiędzy kondygnacjami zapewniają schody drabiniaste. Do wejścia umieszczonego w ścianie szczytu pld.-wsch. prowadzą schody lustrzane osadzone na murowanej rampie.

Description of the building

Capacity in cubic metre: 3105m³
Area: 1067.85 m²
Height: 11.07 m
Dimensions: 24.93 m x 10.57 m

The building is a typical example of the architectural popularity of the so called transit granaries that were built in the North of Poland till the 19th century and that exhibited specific half-timbering frame structures, gabled tile roofing and end walls that entered the body of the roof.

The White Granary is detached, rectangle-shaped in plan, 6-span, 4-storeyed, with single-space interiors. The basement is of a sturdy structure built on a stone foundation and covered with a cross vault sat on buttress and square pillars. The interior of the cellar is lit with four windows, no plasterwork on walls, floors bricked. Not only does this structure partly stem from the street level, have a separate entrance through the north-east wall and thus remains independent but also it constitutes a completely dissimilar and distinct phenomenon in the body of the building. The above-ground part of the granary is of a wooden skeleton structure with plastered brick filling. The characteristic trait of the building is the so called fabric siding, with the design of contrastive elements, i.e. of dark, almost black wood frame, shutters, window frames and doors that remain in colour opposition to the light white wall area. The body is closed by a face-tile gabled roof of ceramic plane tiling set on a wood tie beam truss. Wooden cornice laid under the eaves. Square window holes and rectangular door holes are shaped in the elevation with wooden posts and jamb heads. Wooden shutters, 2 panels, gate-type. The interior of the above-ground structure is covered with wooden floors on beams set along top of the external walls, supported in the middle by a binding joist sitting on five pillars along the longitudinal axis of the building. The walls are planked, floors mostly wooden. The transportation between the floors is ensured by mill stairs. The entrance is situated in the south-east end wall and is preceded by twin stair ways constructed on a brick platform.

Renowacja budynku przy ul. Mennica 2

Opis działania

Cel: renowacja zabytkowego budynku dla potrzeb Muzeum Okręgowego w Bydgoszczy z przeznaczeniem na siedzibę Muzeum Archeologii z salami ekspozycyjnymi, magazynami zbiorów, pracowniami naukowymi i edukacyjnymi.

Termin realizacji:
lipiec 2007 – październik 2008

Wartość:
całkowita: 3 824 961,39 zł
projektowa: 3 770 350,20 zł
dofinansowania z MF EOG: 1 458 358,40 zł

Zakres prac: kompleksowa renowacja zabytkowego budynku wraz z niezbędną adaptacją dla potrzeb prowadzenia działalności muzealnej.

Prace zrealizowano zgodnie z dokumentacją projektową uzupełnioną o dodatkowe elementy wynikające z badań i ekspertyz powstałych w trakcie renowacji obiektu. Dokonano rozbiórki zniszczonych i wtórnych części budynku. Filary sklepień piwnicy zabezpieczono poziomą izolacją przeciwwilgociową. Przemurowano pęknięcie sklepienia krzyżowego w przęśle środkowym; założono płomby na sklepieniu oraz repery na elewacjach w celu kontroli statyki budynku. Na poziomie piwnic zamontowano system ogrzewania podłogowego, wykonano nową posadzkę ceglana. Powiększono podest i przedłużono bieg schodów do piwnicy celem montażu windy schodowej dla osób niepełnosprawnych. Odnowiono kanał wentylacyjny wokół budynku, służący osuszaniu ścian obwodowych piwnicy. Przeprowadzono gruntowną konserwację (oczyszczenie i impregnacja) wszystkich elementów drewnianej konstrukcji budynku (ściany, stropy, słupy, podciąg, więźba dachowa i inne elementy) połączoną ze wzmocnieniem lub niezbędną wymianą zniszczonych fragmentów. Wymontowano ceglane pola ścian, cegły oczyszczono, drewniane oprawy pól zaizolowano, pola wypełniono ponownie ceglami, otynkowano i pomalowano. Wewnętrzne lico muru ocieplono wełną mineralną, obłożono płytami gipsowo-kartonowymi, pokryto tynkiem i pomalowano. Wykonano nową stolarkę okienną (okna jednoramowe, okiennice deskowe) i drzwiową. Na podłogi parteru i pię-

Renovation of the building at ul. Mennica 2

The description of the activity

Aim: renovation of the historic building for the use of the District Museum in Bydgoszcz which plans to house there the archaeological department with display rooms, collection warehouse, scientific and educational labs

Deadlines: July 2007-October 2008

Value:
total: PLN 3,824,961.39
project: PLN 3,770,350.20
funded with EEA FM: PLN 1,458,358.40

Scope of works: general rehabilitation of the building with the necessary conversion works in order to adapt it to the museum needs

The works proceeded in line with the project documentation annexed with additional elements resulting from the research opinions and reports made during the renovation of the facility. Disassembly works of the demolished elements and secondary parts of the building were made. The pillars of the cellar were secured with horizontal damp insulation. A crack in the cross vaulting in the mid span was re-laid, leaden seals were fitted on the vault and beam balance indicators inserted onto the facades with a view to control the statics of the building. At the basement level the floor heating system was installed, new brick floor was laid. The platform was enlarged and the flight of stairs was continued to the basement so that the disabled stair lift could be installed. Ventilation duct around the building serving the purpose of drying the basement perimeter walls was renovated. A thorough preservation procedure (cleaning and proofing) of all the woodwork elements within the structure (walls, floors, beams, binders, frame rafter and the like) was carried out together with the strengthening or replacing of the damaged sections. The brick areas of the walls were dismantled, the brick cleaned and the wooden fitting areas were insulated, then the areas were re-bricked, plastered and painted. The internal face of the wall was insulated with mineral wool and covered with gypsum boards, plastered and painted. New window (single frame, panel shutters) and door work was made. Oak wood flooring on the

Renowacja budynku przy ul. Mennica 2

tra zastosowano parkiet dębowy z nowej, długiej i grubej deski. Jednoprzestrzenne wnętrza parteru i poddasza podzielono lekkimi ściankami na mniejsze pomieszczenia holu recepcyjnego, pracowni naukowych i edukacyjnych, pomieszczeń technicznych i sanitarnych. Otwartą konstrukcję drewnianą poddasza i strychu obudowano płytami ze względów przeciwpożarowych. Dach ocieplono i pokryto dachówką karpiówką. Wykonano nowe blaszane opierzenia, rynny i rury spustowe. Budynek wyposażono w nowe instalacje i urządzenia: centralnego ogrzewania, sanitarne, elektryczne, teletechniczne (w tym sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania), wentylacji mechanicznej, odgromowe, komunikacji osób niepełnosprawnych. Teren wokół budynku uporządkowano. W okresie eksploatacyjnym będzie prowadzony bieżący monitoring stanu technicznego obiektu.

Efekty

Realizacja działania równolegle ochroniła i odtworzyła wartości unikalnego zabytkowego spichrza oraz poprawiła jakość infrastruktury kultury. Zapewniła bezpieczeństwo użytkowania budynku dla potrzeb muzealnych (bezpieczeństwo osób i zbiorów) oraz ułatwiła dostęp do dóbr kultury osobom niepełnosprawnym.

Osiągnięte wskaźniki projektu:

powierzchnia odrestaurowanych obiektów (m ²):	1067,85
odrestaurowane ściany (m ²):	1138,54
odrestaurowane sufity (m ²):	986,23
odrestaurowane podłogi (m ²):	937,85
zainstalowane przewody wentylacyjne (m):	195,80
zapotrzebowanie na ciepło (kW):	35
roczne zużycie ciepła (GJ):	357,28
kubatura ogrzewania (m ³):	3105
powierzchnia wystawiennicza (m ²):	527,70
powierzchnia magazynów zbiorów (m ²):	186,70
pow. pracowni naukowych i edukacyjnych (m ²):	38,00

W Białym Spichrzu powstanie Muzeum Archeologii działające w ramach Muzeum Okręgowego w Bydgoszczy. W budynku mieścić się będą magazyny bogatych zbiorów archeologicznych, pracownie naukowe i edukacyjne oraz sale wystawowe.

Renovation of the building at ul. Mennica 2

ground and first floor were made from a new long thick board. Single open-space interiors of the ground floor and attic were divided by light partition walls into smaller rooms of reception hall, scientific and educational labs, technical and sanitary rooms. The open-space design of the attic and loft were sided with fire-proofing panels. The roof was insulated and plane tiled. New tin planking, gutters and drainpipes were placed. The building was equipped with new installations and facilities: central heating, sanitary system, wiring system, ICT systems (with fire alarm and burglar alarm), mechanical ventilation, lightning arrester, facilities for the disabled. The area adjacent to the building was cleaned. During the exploitation period regular control of the technical condition of the building will be conducted.

Results

The implementation of the activity simultaneously protected and restored the unique value of the historic granary and improved the infrastructure of the culture. It also ensured the safety of the building utilization that functions as a museum (safety of the collections, visitors and employees) and made the facility accessible to the disabled.

Achieved project indicators:

surface of rehabilitated historic resources (m ²):	1067.85
restored walls (m ²):	1138.54
restored roof (m ²):	986.23
restored floors (m ²):	937.85
installed ventilation pipes (m)	195.80
installed capacity of heating (kW)	35
annual heat consumption (GJ)	357.28
heated volume (m ³)	3105
display area (m ²):	527.70
collection warehouse area (m ²):	186.70
educational and scientific labs area (m ²):	38.00

The White Granary is planned to house the Archaeology Museum that will function as part of the District Museum in Bydgoszcz. The building will also contain huge archaeological collections, scientific and educational labs and exhibition rooms.

Renowacja budynku przy ul. Mennica 2

„Przewidziano ekspozycję stałą obejmującą dzieje kultur pradziejowych w rejonie samej Bydgoszczy oraz najbliższej okolicy, na pograniczu Kujaw i Pomorza, od okresu paleolitu aż po wczesne średniowiecze, od czasu pierwszych materialnych pozostałości bytowania człowieka na naszych terenach aż po budowę zrębów państwowości polskiej i po początki miasta Bydgoszczy. Ukazana zostanie kultura materialna, rozwój metod gospodarowania i bytowania, sposoby uprawy roli, hodowli, łowiectwo, wojny i konflikty, magia i wierzenia religijne, ceremonie pochówkowe. Zabytkowe pozostałości z pradziejów uzupełnione zostaną wizualizacjami i rekonstrukcjami dla unaocznienia przeszłych warunków i form bytowania.”³

³ Dr Michał Woźniak, Dyrektor Muzeum Okręgowego im. Leona Wyczółkowskiego w Bydgoszczy

Renovation of the building at ul. Mennica 2

‘A permanent display is conceived to encompass the historical ancestry of the culture within the city of Bydgoszcz and its closest surroundings, on the border of Kuyavia and Pomerania, starting with Paleolithic period through the early Middle Ages, - to start with -when the first material remnants of human existence were found on our territory and to finish with constructing the framework of Polish state system and the beginnings of Bydgoszcz. The display will contain the cultural material, the household system and existence development, agriculture, hunting, wars, conflicts, magic, religious beliefs, burial rituals data and so on. The historic artifacts from the past will be accompanied with visual aids and reconstruction technologies for making the past living conditions and forms of existence evident’³

³ Michał Woźniak, PhD, the director of the Leon Wyczółkowski District Museum in Bydgoszcz

Działanie 2 | Activity No. 2

Renowacja budynku przy ul. Mennica 4

Dzieje budynku

Historia budynku nie jest dobrze zbadana. Do czasu realizacji projektu przeważała opinia, że jest to jedyny zachowany obiekt związany z dawną Mennicą Królewską. Uważano, że Kamienica została zbudowana w 1785 roku na fundamentach i piwnicach pręgarni - jednego z najważniejszych obiektów mennicy, w którym odbywał się proces bicia monet. Zniszczoną pręgarnię nabył w 2 połowie XVIII wieku garbarz Zink i na jej piwnicach nadbudował trzy kondygnacje kamienicy. Badania archeologiczne prowadzone w ramach projektu nie potwierdziły tej opinii. Budynek jest jednorodny konstrukcyjnie i powstał w końcu XVIII wieku. Nie odnaleziono śladów świadczących, że został zbudowany na bazie wcześniejszej XVI-XVII-wiecznej budowli. Nie zmienia to faktu, że kamienica powstała na terenie dawnej mennicy, być może w miejscu lub w sąsiedztwie wcześniejszych zabudowań i z wykorzystaniem materiałów pozostałych po zniszczonych budowlach. Powstanie kamienicy należy łączyć z rozwojem gospodarczym Wyspy Młyńskiej od ostatniego ćwierćwiecza XVIII wieku. Na planie Wyspy Młyńskiej z 1786 roku budynek jest zaznaczony jako dom pracowników młyna.

Budynek usytuowano tuż nad wschodnim brzegiem Międzywodia, na terenie stromo opadającym w stronę brzegu, w odległości kilku metrów od ulicy, zwrócony do niej frontem. Nieznani są zarówno kolejni właściciele kamienicy, jak i późniejsza historia jej użytkowania. W 1945 roku budynek stał się własnością Skarbu Państwa Polskiego, a od lat 90-tych XX wieku własnością Gminy Miasta Bydgoszczy. Kamienica pełniła funkcje mieszkalne do momentu wyłączenia z eksploatacji 1996 roku, ze względu na zły stan techniczny. W 1992 roku budynek został wpisany do wojewódzkiego rejestru zabytków (nr rej. A/328/1-9).

W okresie dwustu lat istnienia kamienica nie uległa radykalnym przeobrażeniom. Została zmodernizowana prawdopodobnie ok. 1816 roku. Potem poddawano ją głównie remontom bieżącym; wymieniono stolarkę okienną i drzwiową, wprowadzono sztukaterie i piece kaflowe. Prawdopodobnie już w XX wieku wzmocniono konstrukcję budynku przyporami do trzech ścian zewnętrznych. Ostatnie naprawy przeprowadzono w 1990 roku; od chwili wyłączenia z eksploatacji budynek zabezpieczano. Ekspertyzy stanu technicznego od 1996 r. stwierdzały katastrofalny stan techniczny obiektu, m.in. nierównomierne osiadanie funda-

Renovation of the building at ul. Mennica 4

The history of the building

Some parts of the history of the building still remain to be discovered. Only after the project had been implemented was the prevalent opinion that it constituted the only facility connected with the former Royal Mint, doubted. It had been believed that the Tenement House was built in 1785 on the foundation and base of the cellar of the milling room, i.e. one of the paramount facilities in which the minting of coins took place. The dilapidated minting room was bought by a tanner Zink who erected a 3-storeyed tenement over the cellar. The archaeological research conducted within the scope of the project did not confirm that conviction. The building has a consolidated structure which was erected towards the late 18th century. No evidence was found to validate the theory that the building dates back to the 16-17th centuries. Nevertheless, it does not alter the fact that the tenement was indeed erected on the site of the former mint, presumably on the spot or in the near vicinity of earlier facilities with the help of the old substance remaining after the demolition of the buildings. The erection of the tenement should be paralleled with the economical growth and importance boost of Mill Island since the last quarter of the 18th century. The building is marked as a mill workers' house on the Mill Island plan.

The building was situated at the east bank of Międzywodzie, on the site of a steep waterfront, in a distance of a few metres from the street, overlooking it. The subsequent owners of the facility remain unknown and so does the history of its functioning. In 1945 the tenement became the property of the Polish National Treasure and since the 90s of the 20th century – the property of the Municipality of the City of Bydgoszcz. The tenement assumed housing functions up till 1996 when it became excluded from use due to its bad technical condition. In 1992, the facility was listed on the Voivodeship Heritage Registry under the number A/328/1-9.

During the period of two hundred years of existence the tenement did not undergo radical changes. Mainly, it was subjected to regular repairs, window and door works, stuccowork and stove insertions. It was probably as early as in the 20th century that the building was strengthened with buttresses with three external walls. Last repairs were undertaken in 1990; since then the building was out of use and thus properly secured. The technical condition controls since 1996 reported back the

Renowacja budynku przy ul. Mennica 4

mentów, znaczne spękania i wybrzuszenia oraz zawilgocenie i zarzybienie murów a także odspojenia przypór i częściowe załamanie więźby dachowej.

Opis budynku

Kubatura: 2664 m³
Powierzchnia: 732,48 m²
Wysokość: 13,30 m
Wymiary 15,88 x 10,86 m

Kamienica o cechach uproszczonej późnobarokowej architektury mieszkalnej. Budynek wolnostojący, założony na planie prostokąta, dwutraktowy, z korytarzem przelotowym na osi środkowej, pięciokondygnacyjny. Posadowiony na fundamentach kamiennych; murowany z cegły ceramicznej, w kondygnacji piwnic fragmentarycznie uzupełnionej kamieniem. Sklepienia piwnic kolebkowe, tynkowane. Stropy kondygnacji naziemnych drewniane. Dach mansardowy z drewnianą więźbą o konstrukcji płatwiowo-krokwiowo-jętkowej, kryty dachówką ceramiczną karpówką. Zwarta bryła urozmaicona mansardowym dachem oraz dwiema pięcioosiowymi elewacjami z otworami okiennymi i drzwiowymi na osiach (frontowa z wejściem do budynku schodami na parter i zachodnia z dwiema masywnymi przyporami odslonięta od poziomu piwnic). Wnętrze w układzie dwutraktowym z pomieszczeniami symetrycznie rozmieszczonymi po obu stronach korytarza.

Opis działania

Cel: odtworzenie zabytkowego budynku dla potrzeb Muzeum Okręgowego w Bydgoszczy z przeznaczeniem na siedzibę Europejskiego Centrum Pieniądza z salami ekspozycyjnymi, magazynem zbiorów, pracowniami naukowymi i edukacyjnymi.

Termin realizacji: lipiec 2007 – luty 2009

Wartość:

całkowita: 4 275 278,09 zł
projektowa: 4 224 243,09 zł
dofinansowania z MF EOG: 1 721 430,48 zł

Zakres prac: remont odtworzeniowy zabytkowego budynku wraz z niezbędną adaptacją dla potrzeb prowadzenia działalności muzealnej.

Renovation of the building at ul. Mennica 4

dreadful condition of the facility, uneven foundation settlement, significant wall cracking, wall bulges, wall dampness, fungal attack, buttress loosening and a partial breaking of the frame rafter.

Description of the building

Capacity in cubic metre: 2664 m³
Area: 732.48 m²
Height: 13.30 m
Dimensions: 15.88 x 10.86 m

The tenement bears characteristics of the late baroque residential architecture. The building is detached, located on a rectangular plan, two-bay, with a corridor that passes through the central axis of the building, 5-storeyed. It is built on a stone foundation and made of ceramic brick that is fragmentarily complemented with stone on the cellar level. The barrel vaulting of the cellar is plastered. The ceilings of the floors above the ground are wooden. Mansard roofing with a wooden frame rafter constructed on purlins and collar ties covered with ceramic plane tiles. The compact body is enhanced with a mansard roof and two five-bay facades with windows and doors along the axis (front- the stair entrance to the building to the ground floor and the west part: exposed from the basement level upward, with two massive buttresses). A two-floor interior, symmetrical rooms on both sides of the corridor.

Description of the activity

Aim: restoration of the historic building for the use of the District Museum in Bydgoszcz which plans to use it as the location of the mint museum (European Money Centre) and the place for numismatic exhibitions with auxiliary facilities such as display rooms, collection warehouse, scientific and educational labs

Deadlines: July 2007 – February 2009

Value:

total: PLN 4,275,278.09
project: PLN 4,224,243.09
EEA FM funding: PLN 1,721,430.48

Scope of the works: general rehabilitation of the building with the necessary conversion works in order to adapt it to the museum needs

Działanie 2 | Activity No. 2

Renowacja budynku przy ul. Mennica 4

Prace rozpoczęto od rozbiórki kamienicy do poziomu piwnic. Zgodnie z założeniami projektu przeprowadzono badania archeologiczne wokół budynku oraz wykonano szczegółową inwentaryzację piwnic wraz z badaniami konstrukcyjnymi, zmierzające do ustalenia stanu zachowania i czasu powstania tej części obiektu. W oparciu o wyniki powyższych badań zdecydowano o całkowitej rozbiórce budynku. Przeprowadzono dodatkowo badania geologiczne i - na ich podstawie - zmieniono projekt pali fundamentowych zwiększający poziom bezpieczeństwa posadowienia obiektu. Konieczność wykonania tych czasochłonnych zadań wydłużyła termin realizacji działania. Projekt zakładał odtworzenie kamienicy w niezmienionym miejscu i formie zewnętrznej, z powtórzoną konstrukcją wewnątrz oraz wykorzystaniem materiałów odzyskanych z jej rozbiórki (cegła i kamień). Odbudowę rozpoczęto od wykonania pali fundamentowych, płyty fundamentowej wraz z izolacjami oraz właściwych fundamentów. W 2 kwartale 2008 r. rozpoczęto stawianie budynku. Wymurowano kondygnację piwnic z ceglany i tynkowanymi sklepieniami kolebkowymi. W ścianie zachodniej umieszczono wejście do piwnic z poziomu gruntu. Skorygowano wysokość poziomu gruntu otoczenia celem komunikacji dla osób niepełnosprawnych. Ściany szczytowe piwnic olicowano oczyszczoną cegłą pierwotnego budynku, w ścianach wmurowano fragmentami kamień. Nad piwnicami wykonano strop żelbetowy. Postawiono trójwarstwowe ceglano mury kondygnacji parteru i piętra (ocieplone wewnątrz wełną mineralną); założono stropy żelbetowe. Wzniesiono kondygnacje poddasza i strychu oraz stalową więźbę dachową. Dach ocieplono i pokryto dachówką ceramiczną karpiówką; zamontowano blaszane opierzenia, rynny i rury spustowe. Wykonano stolarkę okienną i drzwiową zbliżoną do rozwiązań historycznych (proporcje, podział otworów). W 2 połowie 2008 r. położono tynki zewnętrzne i wewnętrzne; w elewacji zachodniej na poziomie przyziemia wykonano zadaszenie z pokryciem ceramicznym wsparte na dwóch rzędach drewnianych słupów; w elewacji frontowej odtworzono schody z murkami oporowymi. W piwnicach odtworzono i uzupełniono drewniane zabiegowe schody wraz z balustradą. Na wyższych kondygnacjach zbudowano maszynową konstrukcję schodów; schody obłożono dębina, zamontowano drewnianą balustradę. Wykonano montaż instalacji i urządzeń: centralnego ogrzewania, sanitarnych, elektrycznych, teletechnicznych (w tym sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania), wentylacji mechanicznej, odgromowej, komunikacji osób niepełnosprawnych.

Renovation of the building at ul. Mennica 4

The works started with the demolition of the tenement house as far as to the cellar level. As it was set forth in the project plan, the archaeological survey was conducted around the building and a detailed inventory of the cellar was made together with the survey of the construction with the purpose of determining the state and time of the preserved building remains. The decision of a complete dismantling of the building was made on the basis of the data acquired from the earlier mentioned research. Additional land surveying was conducted on the basis of which - the design of foundation piles was changed so that the level of the foundation settlement stability could be secured. The indispensability of implementing those time-consuming works exceeded the finishing timeframe of the activity. The project assumed restoration of the tenement without compromising its exterior and shape, with a mapping of the earlier interior design and the use of material retrieved through disassembly (brick and stone). The re-building started with the foundation piles, slab foundation together with insulation and the main foundation. In Q2 of 2008 the building was commenced. The basement with brick and plastered barrel vaults was erected. The entrance to the basement was placed at the ground level in the west wall. The height of the ground level was corrected so that the disabled could access the facility as well. The end basement walls were faced with the brick of the original building, fragments of stone were included in the walls. Reinforced-concrete floor was placed above the basements. Three-layered brick walls were erected at the ground and first floors, internally insulated with mineral wool; reinforced-concrete floors were built. The roof was insulated and covered with ceramic plane tiles; tin planking was fitted, gutters and drainpipes were placed. The window and door works were made with the intention of representing the historical solutions (proportions, sash divisions). In the second half of 2008 the external and internal plaster was placed, a roofing with ceramic siding set on two rows of wooden piles was placed in the west façade at the ground level; the stairs were restored with a bearing base in the front façade. Wooden return stairways with railing were restored and completed in the basement. On the higher floors, a massive stairway structure was built, stairs were covered with oak-wood, a wooden railing was fitted. The building was equipped with new installations and facilities: central heating, sanitary system, wiring system, ICT systems (with fire alarm and burglar alarm), mechanical ventilation, lightning

Renowacja budynku przy ul. Mennica 4

W piwnicach położono posadzki z płytek ceramicznych, na parterze posadzki w płyt granitowych, na wyższych kondygnacjach parkiet dębowy na korytarzu oraz podłogi z wykładziny pcv w pomieszczeniach. W pomieszczeniach sanitarnych na ścianach i posadzkach zastosowano płytki ceramiczne. Do połowy lutego 2009 r. dokończono prace wykończeniowe (malowanie pomieszczeń, montaż urządzeń) oraz uporządkowano teren wokół budynku. Z dniem 31 marca 2009 roku budynek został przekazany przez Miasto Bydgoszcz Muzeum Okręgowemu im. Leona Wyczółkowskiego w Bydgoszczy w użyczenie na okres ponad dziesięć lat, do dnia 31 grudnia 2019 roku.

Efekty

Realizacja działania spowodowała odtworzenie zabytkowego późnobarokowego budynku oraz poprawiła jakość infrastruktury kultury. Zapewniła bezpieczeństwo użytkowania budynku jako obiektu użyteczności publicznej, w szczególności dla potrzeb muzealnych (bezpieczeństwo osób i zbiorów) oraz ułatwiła dostęp do dóbr kultury osobom niepełnosprawnym.

Osiągnięte wskaźniki projektu:

powierzchnia odrestaurowanych obiektów (m ²):	732,48
odrestaurowane ściany (m ²):	906,45
odrestaurowane sufity (m ²):	685,20
odrestaurowane podłogi (m ²):	645,60
zainstalowane przewody wentylacyjne (m):	58,74
zapotrzebowanie na ciepło (kW):	44
roczne zużycie ciepła (GJ):	446,60
kubatura ogrzewania (m ³):	2664
powierzchnia wystawiennicza (m ²):	181,50
powierzchnia magazynów zbiorów (m ²):	26,90
pow. pracowni naukowych i edukacyjnych (m ²):	155,00

Kamienicę przeznaczono na siedzibę Europejskiego Centrum Pieniądza zorganizowanego w ramach Muzeum Okręgowego w Bydgoszczy. W budynku znajdują się pracownie naukowe i edukacyjne, sale wystawowe oraz magazyn zbiorów numizmatycznych. Powstanie unikalny w skali europejskiej ośrodek gromadzenia zbiorów numizmatycznych, współpracy naukowej i wystawienniczej oraz edukacji w tym zakresie.

Renovation of the building at ul. Mennica 4

arrestor, facilities for disabled. Basement floor was made of ceramic tiles whereas the ground floor was made of granite slabs, the higher floors were made of oak wood flooring in the corridor section and PVC floor finish in the rooms. The walls and floors in the sanitary rooms are plate tiled. Up till the half of February 2009, the finishing works were continued (room painting, facility installation) and the territory adjacent to the building was cleaned. On 31st of March 2009 the building was handed over to the Leon Wyczółkowski District Museum in Bydgoszcz which was granted the lease by the Bydgoszcz City Office for the period of over ten years, namely till 31st of December 2019.

Results

The implementation of the activity resulted in restoration of a historic late Baroque building and improved the infrastructure of the culture. It ensured the safety of the exploitation of the building as a public use facility, especially for the use of the museum (safety of the collections, visitors and employees) and made the facility accessible to the disabled.

Achieved project indicators:

surface of rehabilitated historic resources (m ²):	732.48
restored walls (m ²):	906.45
restored roof (m ²):	685.20
restored floors (m ²):	645.60
installed ventilation pipes (m):	58.74
installed capacity of heating (kW):	44
annual heat consumption (GJ):	446.60
heated volume (m ³):	2664
display area (m ²):	181.50
collection warehouse area (m ²):	26.90
educational and scientific labs area (m ²):	155.00

The tenement is destined to house the European Money Centre developed within the scope of the activities of the District Museum in Bydgoszcz. The building contains scientific and educational labs, exhibition rooms and numismatic collection storage. A unique on a European scale centre of collecting European numismatic collections will be created, hopefully, inspiring scientific, exhibiting and education cooperation.

Renowacja budynku przy ul. Mennica 4

„Ekspozycja stała poświęcona będzie dziejom i funkcjonowaniu Mennicy, jednej z kilku mennic królewskich w Polsce. Druga wystawa ukazywać będzie kontekst europejski: kulturotwórczą rolę pieniądza i obieg monetarny.”⁴

⁴ j.w.

Renovation of the building at ul. Mennica 4

‘The permanent display will be devoted to the history and functioning of the mint, one of the few Royal Mints in Poland. The other one will show the European context, that is to say: the culture-inducing role of the coin and the currency circulation process’⁴

⁴ see above

Renowacja budynku przy ul. Mennica 7

Dzieje budynku

Budynek powstawał w latach 1899-1902 jako dom mieszkalny urzędników w zespole Młynów Rothera. W 1899 roku wykonano i zatwierdzono projekt budowlany. W 1902 roku budynek oddano do użytku, do 1908 r. powstawały towarzyszące zabudowania gospodarcze: pralnia, chlewik, drwalnia i piwnica. W 1945 r. zespół Młynów został przejęty przez Skarb Państwa Polskiego i przekazany w użytkowanie Państwowym Zakładom Zbożowym. Budynek zachował funkcje mieszkalne do lat 70-tych XX wieku. W 1975 roku przeszedł w użytkowanie muzeum. Po wykonaniu remontu budynek wykorzystywano na pracownię i magazyn zbiorów. Do 2007 roku mieścił dział grafiki, numizmatyki i inwentaryzacji zbiorów, pracownię konserwacji zabytków i pracownię fotograficzną. W budynku gospodarczym znajdowała się pracownia plastyczna i stróżówka. W 1992 roku budynek został wpisany do wojewódzkiego rejestru zabytków (nr rej. A/328/1-9). W 1994 roku stał się własnością Muzeum Okręgowego im. Leona Wyczółkowskiego w Bydgoszczy.

Dom usytuowano na działce w południowo-zachodniej części Wyspy Młyńskiej, po południowej stronie ulicy, naprzeciw Młynów Rothera. Na zapleczu budynku postawiono budynki gospodarcze. Od wschodu, zachodu i południa działka sąsiadowała z terenami zielonymi i dalej Brdą Młynówką.

W okresie stu lat istnienia budynek poddawano remontom bieżącym. W latach 80-tych XX wieku zaadaptowano poddasze dla potrzeb pracowni fotograficznej, w latach 90-tych uzupełniono pokrycie dachu, założono centralne ogrzewanie oraz instalacje wentylacji i teletechniczne sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania.

Opis budynku

Kubatura: 1768,08 m³
Powierzchnia: 505,35 m²
Wysokość: 10,75 m
Wymiary 15,07 x 12,06 m

Budynek jest przykładem architektury mieszkalnej zawierającej uproszczone elementy secesyjne, powstającej powszechnie w końcu XIX i na początku XX wieku na terenach Polski pod

Renovation of the building at ul. Mennica 7

The history of the building

The building whose construction lasted from 1899 to 1902 was deemed inhabitable and functioned as dwellings for the municipal officials in the Rother Mills complex. In 1899, a building use permit design was issued. In 1902, the building was delivered for use and ancillary facilities such as a washhouse, a pigsty, a woodshed and a basement were erected up till 1908. In 1945, the complex of Mills was deeded by the Polish National Treasure and lent for use of the National Grain Plant (Państwowe Zakłady Zbożowe). The building retained its housing functions till the 1970s. In 1975, the museum became the user of the property. After the renovation, the facility was used as laboratories and historical record storage. Up till 2007, it contained printmaking, numismatics and collection inventory sections, a historic buildings preservation lab and a photography lab. A painting studio and a caretaker's lodge were oriented in the utility building. In 1992, the building was listed on the Voivodeship Heritage Registry under the number A/328/1-9. In 1994, it became the property of the Leon Wyczółkowski District Museum in Bydgoszcz.

The house was located on a lot in the south-west part of Mill Island, to the south of the street, opposite the Rother Mills. The utility buildings were placed at the back of the building. From the east, west and south the land was bounded by a green and the Brda Młynówka River.

The building underwent regular repairs in a period of one hundred year existence. In the 1980s, the attic was converted to a photography lab, in the 90s the roofing was completed, central heating, ventilation and ICT systems were installed with fire and burglar alarms inserted.

Description of the building

Capacity in cubic metre: 1768.08 m³
Area: 505.35 m²
Height: 10.75 m
Dimensions: 15.07 x 12.06 m

The building is an example of residential architecture exhibiting simplified *Art Nouveau* features that were popularly applied in Poland under the Prussia annexation at the turn of the 19th - 20th

Renowacja budynku przy ul. Mennica 7

zaborem pruskim. Takie cechy noszą jego elewacje o kompozycjach wykorzystujących kontrasty form, kolorów i materiałów.

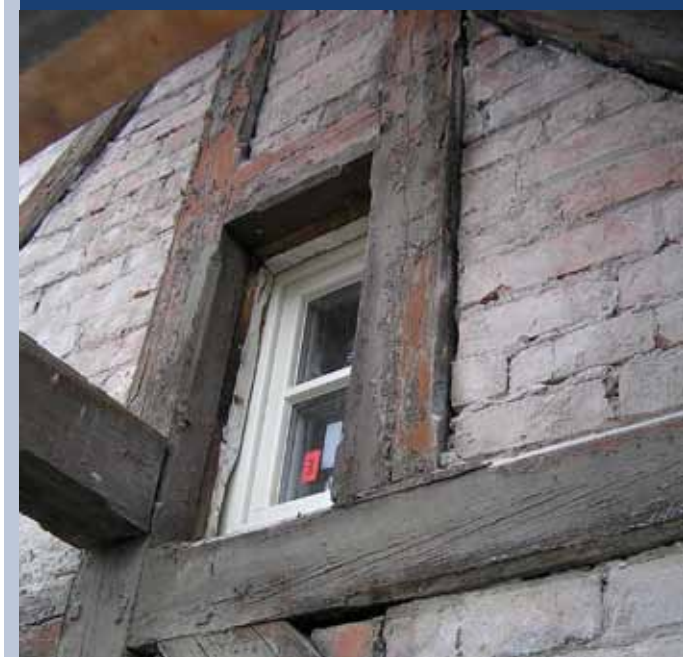
Dom zbudowano jako obiekt wolnostojący na planie litery T, złożony z prostokątnego korpusu i prostokątnego do niego, prostokątnego skrzydła. Korpus ma układ dwutraktowy, skrzydło trzytraktowe, z klatką schodową pośrodku i wejściem w poziomym ryzalicie ściany szczytu pół-wsch. Budynek jest niepodpiwniczony, czterokondygnacyjny (parter, piętro i dwupoziomowe poddasze). Korpus kryty kalenicowo dachem dwuspadowym z naczółkiem nad skrajnym szczytem. Ryzalit klatki schodowej kryty dachem dwuspadowym z naczółkiem. Dom wzniesiono na kamiennych fundamentach, ściany wymurowano z cegły ceramicznej i otynkowano. Kondygnacje są oddzielone drewnianymi stropami. Dach o więźbie drewnianej, płatwiowo-krokwiowej, z dwoma rzędami słupów z mieczami, krytym dachówką ceramiczną karpiołwką. Elewacje budynku na ceglany cokole; ściany tynkowane z licznymi detalami z cegły licówki, dzielone prostym ceglany gzymsem pod oknami parteru i piętra. Ryzalit klatki schodowej ceglany. Okna zamknięte odcinkowo, ujęte w ceglane opaski z uszami i parapety. Poddasze o konstrukcji szkieletowej, nieznacznie wysunięte. W zwieńczeniu wysunięte okapy o ozdobnie podciętych czołach belek. Szczyty o dekoracji szkieletowej z ukośnymi i łukowo wygiętymi profilami. W zwieńczeniu wysunięte dekoracyjne elementy konstrukcji więźby. W połaciach dachu korpusu okna w wystawach krytych pulpitowo. Elewacje - frontowa i tylna - w partii korpusu symetryczne, czterosiołowe, o oknach ustawionych parami; w partii skrzydła symetryczne, dwuosiołowe, z pięcioprzęsłowym szkieletowym szczytem z podwójnymi oknami i okienkami. Elewacja szczytu pół-wsch. symetryczna; na osi poziomy ryzalit klatki schodowej, z wejściem w przyziemiu, powyżej okno, nad nim bliźniacze okienka we wspólnej opasce, w szczycie okulus, w zwieńczeniu ryzalitu wysunięty okap naczółkowego dachu o ozdobnie podciętych czołach belek; w lewej części skrzydła pojedyncze okienka na trzech kondygnacjach. Elewacja szczytu pół-zach. na poziomie parteru i piętra ślepa, na poziomie poddasza szkieletowa, symetryczna, jedenastoosiowa. Okna budynku drewniane, skrzynkowe, dwudzielne ze ślemieniem, zamknięte łukiem odcinkowym, częściowo pierwotne. We wnętrzu pomieszczenia mieszkalne zaadaptowane w minimalnym zakresie dla potrzeb biur i pracowni. Klatka schodowa drewniana, schody policzkowe, dwubiegowe, balustrada tralkowa. Podłogi z desek. Drzwi wewnętrzne drewniane,

Renovation of the building at ul. Mennica 7

centuries. The characteristics include contrasted design, color and material forms.

The house was built as detached, set on a T-plan, consisted of a rectangular body and a rectangular wing perpendicular to the main structure.

The body is two-bay, with a three-bay wing, a stair case in the centre and the entrance in a fake projection of the the southeast gable wall. The building is four-storeyed (ground and first floors, a two-floor attic), no basement, The body is closed with a gable jerkin-headed roof. The projection of the stairwell is capped with a gable jerkin-headed roof. The house was erected on a stone foundation, walls of ceramic brick masonry, plastered. The floors are separated with wooden ceilings. The roof of wooden framing, truss with purlins, two rows of diagonal braces, covered with ceramic plane roof tiles. The facades of the building laid on a brick base, walls plastered with much detail of face-tiles, separated with a simple brick cornice under the ground and first floor windows. The projection of the stairwell is bricked. Segmental windows embraced in a brick extrados finish with stools. The attic of a frame construction slightly protruding. Gables decorated with frame ornaments of slant arch-shaped sections. In the finial - protruding decorative elements of the rafter frame. Roof dormers. The front and rear elevations at the body level – symmetrically-arranged, four axis with pairs of windows inserted, on the wing level – symmetrical, 2-axis, five-bay skeleton gable with double windows. The south-east end façade - symmetrical, the fake projection of the stairwell oriented along the axis, with the entrance from the basement level, a window above, and small twin windows over it in a common casing, an oculus in the top part, the projection surmounted with eaves on the jerkin head of the roof, end face of the beam decoratively cut. In the left wing section - singular windows on a three-storey structure. The south-west gable façade at the ground floor and first floor levels is blank, at the attic level - symmetrical, single-axis construction of frame. The windows in the building are wooden, casement, two-part, sectioned with a transom bar, closed with a segment arch, partly retained. Inside, the accommodation rooms were slightly adapted to suit office and lab needs. The stairwell is wooden, notchboard, two flights, baluster railing. Floor boards. Inside, the doors are wooden, single leaf, flush or moulded-types. Exterior doors are paneled, two-leaf, light body closed with an

Renowacja budynku przy ul. Mennica 7

jednoskrzydłowe, w ościeżinach pełnych lub profilowych. Drzwi zewnętrzne drewniane, płycinowe, dwuskrzydłowe, z nadświetłem zamkniętym odcinkowym łukiem, górne płyciny przeszkłone z kratą. Wejście do budynku poprzedzone stopniem z szarego granitu.

Opis działania

Cel: renowacja zabytkowego budynku dla potrzeb Muzeum Okręgowego w Bydgoszczy z przeznaczeniem na Dom Wyczołkowskiego z salami ekspozycyjnymi, magazynami zbiorów, pracowniami naukowymi i edukacyjnymi.

Termin realizacji: sierpień 2007 – październik 2008

Wartość:

całkowita: 2 321 194,05 zł
projektowa: 2 199 861,77 zł
dofinansowania z MF EOG: 1 018 422,82 zł

Zakres prac: kompleksowa renowacja zabytkowego budynku wraz z niezbędną adaptacją dla potrzeb prowadzenia działalności muzealnej.

Prace wykonano zgodnie z dokumentacją projektową uzupełnioną o dodatkowe elementy wynikające z nadzorów prowadzonych w trakcie renowacji obiektu. Zakres adaptacji budynku do funkcji muzealnej nie spowodował znaczącej ingerencji w jego bryłę i wnętrze. Nowy sposób użytkowania wymagał wprowadzenia modyfikacji związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa przeciwpożarowego, m.in. obudowania otwartych konstrukcji drewnianych. Działanie rozpoczęło od rozbiórki elementów zniszczonych i wtórnych. Odsłonięto ściany przyziemia do fundamentów i wykonano izolację pionową ścian. Przeprowadzono gruntowną konserwację wszystkich elementów drewnianej konstrukcji budynku (ściany szkieletowe, stropy, więźba dachowa i inne elementy) połączoną ze wzmocnieniem osłabionych fragmentów. Pełnej renowacji poddano stolarkę drzwiową. Zabudowano drewnianą konstrukcję więźby dachowej płytami kartonowo-gipsowymi. Dach ocieplono i pokryto nową dachówką ceramiczną karpiówką w koronkę. Wykonano nowe blaszane opierzenia,

Renovation of the building at ul. Mennica 7

segmental arch, surmounted with a fanlight, upper door panel, glassed, barred. The entrance anticipated by a step made from grey granite.

The description of the activity

Aim: renovation of the historic building for the use of District Museum in Bydgoszcz which plans to house there the archaeological department with display rooms, collection warehouse, scientific and educational labs

Timeframe: August 2007- October 2008

Value:

Total: PLN 2,321,194.05
Project: PLN 2,199,861.77
FM EEA funding: PLN 1,018,422.82

The scope of the works: general rehabilitation of the building with the necessary conversion works in order to adapt it to the museum needs

The works proceeded in line with the project documentation annexed with additional elements stemming from the research opinions and reports made during the renovation of the facility. The scope of the works to convert the building for the functional use of the museum did not disrupt the body and the interiors. A new way of exploitation demanded the introduction of slight modifications linked with fire-precaution and general proofing of the exposed woodwork. The activity started with the dismantling of the demolished sections and secondary elements. The basement walls were exposed up till the foundation and the vertical insulation of the walls was conducted. A thorough preservation of all the wood work elements was made (stud walls, floors, frame rafter and other) together with the reinforcing of the sections of weak elements. The door joinery was subjected to a complete renovation. A wooden structure of the frame rafter was built with gypsum boards. The roof was insulated and covered with ceramic plane tiles lacing. A new tin planking, gutters and drainpipes were installed. A new space organization on individual floors. The walls were internally isolated with mineral wool and

rynny i rury spustowe. Dokonano nowego podziału części przestrzeni na poszczególnych kondygnacjach. Ściany budynku ocieplono od wewnątrz wełną mineralną i obłożono płytami gipsowo-kartonowymi, pokryto tynkiem i pomalowano. Wymieniono stolarkę okienną na jednoramową z odwzorowaniem profili i podziałów pierwotnych okien skrzynkowych. Na podłogi parteru i piętra zastosowano parkiet dębowy, na podłogi poddasza wykładzinę z pcv. W pomieszczeniach sanitarnych na ścianach i posadzkach założono płytki ceramiczne. W holu i jednym z pomieszczeń parteru wykonano posadzki z płyt granitowych. Drewniane schody wewnętrzne naprawiono i odnowiono. Szeroki zakres prac dotyczył elewacji budynku. Wykonano pełną konserwację zewnętrznych elementów drewnianej konstrukcji szkieletowej, Wymieniono część tynków. Poddano pełnej renowacji wszystkie elementy ceglanoego detalu: obramienia okienne, gzymsy, cokół, ryzalit. Budynek wyposażono w nowe instalacje i urządzenia: centralnego ogrzewania, sanitarne, elektryczne, teletechniczne (w tym sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania), wentylacji mechanicznej, odgromowe, komunikacji osób niepełnosprawnych. Rozebrano budynek gospodarcze, usunięto ogrodzenie. Teren wokół budynku uporządkowano.

Efekty

Realizacja działania równolegle ochroniła wartości zabytkowego budynku oraz poprawiła jakość infrastruktury kultury. Zapewniła bezpieczeństwo użytkowania budynku dla potrzeb muzealnych (bezpieczeństwo osób i zbiorów) oraz ułatwiła dostęp do dóbr kultury osobom niepełnosprawnym.

Osiągnięte wskaźniki projektu:

powierzchnia odrestaurowanych obiektów (m ²):	505,35
odrestaurowane ściany (m ²):	674,42
odrestaurowane sufity (m ²):	495,20
odrestaurowane podłogi (m ²):	475,35
zainstalowane przewody wentylacyjne (m):	137,06
zapotrzebowanie na ciepło (kW):	26
roczne zużycie ciepła (GJ):	267,96
kubatura ogrzewania (m ³):	1768
powierzchnia wystawiennicza (m ²):	166,40
powierzchnia magazynów zbiorów (m ²):	42,30
pow. pracowni naukowych i edukacyjnych (m ²):	64,40

sided with gypsum boards, plastered and painted. Windows were replaced with one frame window work with the mapping of the original design and original window fenestration. Oak wood flooring on the ground and first floors, PVC floor finish in the attic. In the sanitary rooms, the walls and floors were covered with ceramic tiles. The reception hall floor and one of the ground floor room floor were finished with granite plate flooring. The internal wooden stairs were repaired and renovated. A wide scope of works concerned the facade of the building. A major preservation of the external wood work skeleton elements was made, parts of the plaster section were replaced. Elements of brick detail were submitted to complete renovation, namely: window framing, cornice, pedestal, projection. The building was equipped with new installations and facilities: the central heating, a sanitary system, wiring system, ICT systems (with fire alarm and burglar alarm), mechanical ventilation, lightning arrester, facilities for disabled. The household commodities were dismantled and the fencing was removed. The area adjacent to the building was cleaned.

Results

The implementation of the activity simultaneously protected and restored the unique value of the historic building and it improved the infrastructure of the culture. It also ensured the safety of the building utilization that functions as a museum (safety of the collections, visitors and employees) and made the facility accessible to the disabled.

Achieved project indicators:

surface of rehabilitated historic resources (m ²):	505.35
restored walls (m ²):	674.42
restored roof (m ²):	495.20
restored floors (m ²):	475.20
installed ventilation pipes (m):	137.06
installed capacity of heating (kW):	26
annual heat consumption (GJ) :	267.96
heated volume (m ³) :	1768
display area (m ²):	166.40
collection warehouse area (m ²):	42.30
educational and scientific labs area (m ²):	64.40

Renowacja budynku przy ul. Mennica 7

Dawny dom mieszkalny stał się Domem Wyczółkowskiego, siedzibą działu biograficznego Leona Wyczółkowskiego - patrona Muzeum Okręgowego w Bydgoszczy. W budynku znajdują się sale wystawowe, magazyny zbiorów oraz pracownia naukowe i edukacyjna. Stworzono warunki umożliwiające stałą prezentację życia i twórczości Leona Wyczółkowskiego, jednego z najwybitniejszych polskich malarzy i grafików.

„Stała prezentacja o charakterze biograficznym dotyczyć będzie życia i twórczości Leona Wyczółkowskiego, patrona Muzeum, jednego z najwybitniejszych artystów polskich końca XIX i pocz. XX w. Ekspozycja, umieszczona na dwóch kondygnacjach (parter i I p.) dawnego domu mieszkalnego urzędników młyńskich, przywoływać ma naturalny klimat dworku artysty w pobliskim Gościeradzu, w którym zamieszkiwał do śmierci w 1936 roku. Obrazy i prace graficzne nie będą eksponowane na sposób galeryjny, ale wypełnią wnętrze o charakterze mieszkania. Odrębne pomieszczenie zajmie pracownia malarza i grafika, która przybliży i unaoczní sposób i warunki twórczości plastycznej wraz z całym procesem technologicznym.”⁵

⁵ j.w.

Renovation of the building at ul. Mennica 7

The former housing residence became Leon Wyczółkowski's House, the seat of the Wyczółkowski biography department – the patron of the District Museum in Bydgoszcz. The building houses rooms designated for exhibitions, educational, warehousing and scientific rooms. Conditions were created so that within the scope of the permanent exhibition, a studio including biographic collections could be organized as Wyczółkowski was one of the greatest Polish painters.

‘The permanent exhibition with its biographic flavour will concern the life and artistic activity of Leon Wyczółkowski, the patron of the museum as he was one of the greatest Polish artists at the turn of 19th and 20th centuries. The exhibition located on a two-floor area (ground and first floors) of the former mill officials' house shall ring back the natural atmosphere of the artist's palace in the nearby Gościeradz where he spent the last part of his life, until his death in 1936. The paintings and sketches will not be lined in a gallery fashion but will blend into the interior representation of his house. The artist's studio and sketches will be found in a separate room so that the way he his work created, conditions and the technologies he used can be understood more fully.’⁵

⁵ see above

Renowacja budynków przy ul. Mennica 8 i 8a

Dzieje budynków

Historia obu budynków wiąże z drugim okresem rozwoju gospodarczego Wyspy Młyńskiej, trwającym od 4 ćw. XVIII w. do lat 70-tych XX wieku, w którym Wyspa pełniła rolę lokalnego centrum przemysłu młynarskiego. Początki tego procesu sięgają jeszcze k. XVII w., kiedy po zamknięciu Mennicy w 1688 roku wark menniczny przekształcono w młyn mączny. Młyn ten przetrwał do przejścia majątku po pierwszym rozbiórce Polski przez Królestwo Prus. Od 1772 roku przedsiębiorstwem młynarskim zarządzał komisarz królewski, nadinspektor budowy młynów G.W. Koplín. Prawdopodobnie ok. 1774 r. powstał tzw. Stary Dom Młynarza, wzniesiony w miejscu jednego z budynków dawnej mennicy i w bezpośrednim sąsiedztwie młyna. W latach 1786-1788 dzierżawca Koplín zbudował, w miejscu starego, nowy młyn wodny z sześcioma liniami przemiału mąki, nazwany Młynami Panzera (oryg. Panzer Mühle). Przed 1799 r. przy młynie istniały: dom właściciela, dom pracowników, kaszarnia, budynek gospodarczy, drewniany tartak i spichrz. Wkrótce po 1800 r. rozebrano stary i w jego miejscu zbudowano obecny Dom Młynarza. W 1827 roku przedsiębiorstwo przejął kupiec Padecker, który zmienił nazwę młyna na Młyn Herkulesa. W roku 1828 młyn przebudowano; wymieniono maszyny mielące, wybudowano trzy kolejne linie do mąki i maszynę do oczyszczania ziarna oraz koła młyńskie pracujące przy niskiej i wysokiej wodzie. W 1840 r. nowi właściciele, Bracia Schickler w miejscu Herkulesa wybudowali Młyn Henryka (oryg. Heinrichs Mühle). W 1844 roku przedsiębiorstwo przeszło w zarząd Königlische Seehandlung Societäte zu Berlin. W 1859 r. budowniczy młynów Wolff stworzył projekt budowy młyna z ośmioma liniami mielącymi, który miał zastąpić Młyn Henryka. Projekt, zatwierdzony przez rejencyjnego radcę budowlanego Gerhardta, został zrealizowany w roku 1861 jako Młyn Camphausa. Równocześnie zbudowano kotłownię i nowy spichrz. W roku 1875 w majątku przedsiębiorstwa wymienia się również Dom Młynarza i budynek administracyjny (kantory z werandą). W 1919 roku majątek Młyna Camphausa przeszedł na własność Gminy Miasta Bydgoszcz a w 1921 r. na własność Skarbu Państwa Polskiego. W 1930 r. w skład zabudowy młyna wchodziły: budynek młyna – obecny Czerwony Spichrz, przybudówka, kotłownia, turbinownia, śluza wraz z otoczeniem, spichrz, Dom Młynarza i budynek administracji. Po 1945 roku majątek powrócił do

Renovation of the building at ul. Mennica 8 and 8a

Historical background

The history binds both buildings within the period of economic growth that was recorded on Mill Island from the late 18th century to the 1970s as the Island became the local mill industry nucleus at the time. The beginnings of the process date back as early as to the end of the 17th century when in 1688, after the closure of the Mint, the milling room was transformed into a flour mill. The mill survived in its form until the property was seized during the First Partition of Poland by the Kingdom of Prussia. Since 1772 the mill company was managed by G.W.Koplín, a mill constructing chief officer and commissioner. Presumably circa 1774, the so called Old Miller's House was erected on the site of one of the former mint buildings and within direct proximity of the mill. In the years 1786-1788 Koplín as the lessee built a new water mill with six flour threshers in the place of the old one that was known as the Panzer Mills (*Panzer Mühle*). Before 1799 the following buildings were oriented on the location: the owner's house, the workers' house, a groats mill, a utility building, a wooden sawmill and a granary. Soon after 1800, the former Miller's House was demolished and a new one was constructed in the place in the very shape that can be admired today. In 1827, the company was overtaken by a merchant Padecker who re-named it *the Hercules Mill*. In 1828, the mill was rebuilt; milling facilities were replaced, three more threshers were fitted, a grain cleaning utility and water wheels that propelled the machinery in high and low water levels were placed. In 1840, the Schickler Brothers, who became the new owners, constructed Henry's Mill (*Heinrichs Mühle*) in the place of the Hercules Mill. In 1844, the company was overtaken by Königlische Seehandlung Societäte zu Berlin management. In 1859, a mill builder named Wolff designed a mill with eight thresher lines that was to replace Henry's Mill. The construction design was approved by a notary construction counsellor named Gerhardt and the works that followed resulted in 1861 in the erection of the Camphaus Mill. At the same time a boiler house and a new granary were built. The 1875 records list Miller's House and a utility building with a porch as a part of the company's property. In 1919, the Camphaus Mill became the property of the Municipality of the City of Bydgoszcz and in 1921, the property of the Polish National Treasure. In 1930, the mill facility comprised : the mill building (the today's Red Granary),

Renowacja budynków przy ul. Mennica 8 i 8a

Skarbu Państwa Polskiego i do 1974 r. pozostawał w dzierżawie Państwowych Zakładów Zbożowych. Stopniowo wygaszano produkcję młyną; urządzenia techniczne likwidowano. W 1975 r. Dom Młynarza i w 1979 r. Czerwony Spichrz przejęło w użytkowanie muzeum, które w 1997 roku stało się właścicielem obu nieruchomości. W 1992 roku budynki wpisano do wojewódzkiego rejestru zabytków (nr rej. A/328/1-9). W latach 80-tych XX wieku Dom Młynarza poddano niezbędnemu remontowi: oczyszczono i odwodniono piwnice, rozebrano ganek, wymieniono pokrycie dachu (dachówkę ceramiczną karpiówkę zastąpiono blachą ocynkowaną), wymieniono stolarkę okienną i drzwiową, założono centralne ogrzewanie. Do 2007 roku w budynku mieściły się muzealne działy archeologii i etnografii. Ekspertyza techniczna wykonana w 2004 r. potwierdziła katastrofalny stan budynku: fundamenty, ściany i sklepienia piwnic spękane, zawilgocone i zagrzybione; ściany powyżej piwnic zawilgocone, więźba dachowa zawilgocona i zaatakowana przez pasożyty. W Czerwonym Spichrze w latach 80-tych XX wieku podjęto remont adaptacyjny, przerwany po wymianie pokrycia dachu i stolarki okiennej oraz wymianie instalacji elektrycznej; w latach 90-tych położono drewniane podłogi z lakierowanych desek sosnowych. Wobec braku instalacji grzewczej i sanitarnej budynek wykorzystywano jedynie do organizacji wystaw czasowych w sezonie wiosenno-letnim.

Opis budynków

Dom Młynarza, ul. Mennica 8

Kubatura: 930,94 m³
Powierzchnia: 181,30 m²
Wysokość: 8 m
Wymiary: 14 x 11,15 m

Dom usytuowano we wschodniej części Wyspy Młyńskiej, na terenie opadającym ku zachodowi, po zachodniej stronie ulicy, pomiędzy ulicą a Międzywodziem. Południowy szczyt domu styka się z Czerwonym Spichrzem, szczyt północny sąsiaduje bezpośrednio z budynkiem dawnej administracji młynów. Obie nieruchomości oddziela wąskie przejście.

Budynek założony na planie prostokąta, dwutraktowy, z sienią przelotową na osi; w 2/3 części podpiwniczony, parterowy

Renovation of the building at ul. Mennica 8 and 8a

an outhouse, a turbine house, a lock with its surroundings, a granary, the Miller's House and an administration house. After 1945, the property returned to the Polish National Treasure and up till 1974 it was leased to Państwowe Zakłady Zbożowe (State Grain Plant). Gradually, the mill operation status was reduced; the technical equipment being removed. In 1975 the Miller's House and in 1979 the Red Granary were granted as property to the museum. In 1992, the buildings were listed on the Voivodeship Heritage Registry under the number A/328/1-9. In the 1980s, the Miller's House was subjected to indispensable repair works: the cleaning and drying of the cellars, the porch was disassembled, the plane tile roofing was replaced with sheet zinc roofing, the windows and door were renewed, and central heating was installed. Up till 2007, the building contained two museum departments – archaeology and ethnography-related. The 2004 technical inspection reported the building condition as substandard: the foundations, walls and cellar ceilings were cracked, damped, afflicted with fungal decay, the walls above the cellar were damped, the frame rafter was wet and under extensive pest attack. In the 1980s, the Red Granary was attempted to be repaired, yet after roofing replacement and window work and wiring system redoing, the renovation was suspended. In the 1990s, varnished pine wood floors were placed. In the face of the lack of central heating and sanitary system, the sole solution was to use the building for exhibition purposes solitarily during warm seasons.

Description of the buildings

The Miller's House, ul. Mennica 8

Capacity in cubic metre: 930.94 m³
Area: 181.30 m²
Height: 8 m
Dimensions: 14 x 11.15 m

The house is built in the east part of the Island, on the area leaning towards west, on the west side of the street, between the street and Międzywodzie. The south gable of the house adheres to the Red Granary, the north gable wall stands next to the former administration house. Both the properties are separated by a narrow alley.

The building stands on a rectangular plan, two-bay, with a pass-through vestibule along the axis, cellar occupying two-thirds of

Działanie 4 | Activity No. 4

Działanie 4 | Activity No. 4

Renowacja budynków przy ul. Mennica 8 i 8a

z dwupoziomowym poddaszem. Posadowiony na kamienno-ceglanych fundamentach, murowany z cegły ceramicznej, ściany obustronnie tynkowane. Pierwotny szczyt pfd. częściowo rozebrany i zastąpiony ścianą szczytu pfn. budynku Czerwonego Spichrza. Sklepienie nad piwnicami ceglane, założone na łuku odcinkowym; stropy nad parterem drewniane belkowe. Więżba dachowa drewniana płatwiowo-krokwiowa; dach dwuspadowy, kryty stalową blachą ocynkowaną. Otwory okienne prostokątne o nadprożach ceglanych; okna drewniane, skrzynkowe, podwójne, dwudzielne ze ślepieniem. Wejście do budynku w elewacji frontowej, prostokątne, wąskie; drzwi drewniane, klepkowe, jednoskrzydłowe. Wejście od zachodu, na osi, zamurowane. Elewacje pięcioosiowe, na wysuniętym cokole, tynkowane. Układ wnętrz w większości zachowany; na osi środkowej schody na piętro: drewniane, policzkowe, zabiegowe, z balustradą o profilowanej poręczy; schody do piwnicy drewniane, policzkowe. W piwnicy klepisko, na parterze posadzka cementowa pokryta wykładziną, w sanitariatach lastriko, na poddaszu podłoga drewniana z desek.

Czerwony Spichrz, ul. Mennica 8a

Kubatura: 8688,06 m³
Powierzchnia: 2394,25 m²
Wysokość: 21,15 m
Wymiary: 27,76 x 15,86 m

Zbudowany w południowo-wschodniej części Wyspy Młyńskiej, nad wschodnim brzegiem Międzywodzia, przy ulicy, na osi mostu Młyńskiego. Od północy styka się z Domem Młynarza, od wschodu i południa sąsiaduje z ulicą, od zachodu z kanałem dawnego Międzywodzia. Wzniesiony jako młyn i spichrz. W piwnicach działały urządzenia młyńskie, napędzane wodą z Międzywodzia. Na wyższych kondygnacjach magazynowano zboże. Założony na planie regularnego prostokąta z prostokątnym ryzalitem na osi środkowej elewacji wschodniej. Wejście do budynku w ścianie pfn. ryzalitu, poprzedzone długim podestem na rzucie litery L. Budynek o zwartej bryle, sześciokondygnacyjny o piwnicach częściowo wyodrębnionych z gruntu, kryty dachem dwuspadowym o niewielkim kącie nachylenia połaci. Ryzalit niższy, cztero-kondygnacyjny kryty dachem dwuspadowym o kalenicy prostopadłej do dachu głównego. W ryzalicie wtórna klatka schodo-

Renovation of the building at ul. Mennica 8 and 8a

the building area, the ground floor, 2-storey attic. Built on a stone and brick foundation, ceramic brick masonry, walls plastered on both sides. The initial south gable was partly pulled down and replaced with the Red Granary north gable wall. The cellar ceiling is bricked on a segment arch; the ground floor has a wood board ceiling. Wooden roof truss system on purlins, covered with zinc-titanium sheet metal, rectangular windows under brick lintels, window wood work, double, two transom bars, type: double casement. The front elevation entrance to the building on the central bay, with narrow rectangular wooden door, one-leaf, parquet-patterned. The entrance from the west, walled up. Five-bay plastered elevations built on a protruding wall base. The interior layout was retained, first-floor wooden landing stairwell with a baluster topped with a curved handrail along the building axis, wooden stringer stairwell leading down to the basement. Threshing floor in the basement, cement flooring finished with a lining on the ground floor, a terrazzo in sanitary rooms, wood floor in the attic.

The Red Granary at ul. Mennica 8a

Capacity in cubic metre: 8688.06 m³
Area: 2394.25 m²
Height: 21.15 m
Dimensions: 27.76 x 15.86 m

Built in the southeast part of the Island, on the east waterfront of Międzywodzie, at the street, on the axis of Młyński Brigde. It borders with the Miller's House on the north side, from the southeast is defined by a street and from the west by the channel of former Międzywodzie. It was erected as a mill and a granary. There were milling facilities in the cellars propelled by the Międzywodzie River waters. The grain was stored on the upper floors. The building is set on a rectangular plan with a rectangular projection on the central bay of the east elevation. The entrance to the building is in the north wall of the projection, preceded by a long L-shaped platform. A building of compact body under a gabled roof with a slight angle of inclination, six-storey, with the cellars partly exposed at the ground level. The projection is lower, 4-storey under a gable roof with a roof ridge being perpendicular to the main roof line. There is a secondary stairwell installed

wa komunikująca od wejścia do budynku na poziomy piwnicy, parteru oraz pierwszego i drugiego piętra. Budynek posadowiony na drewnianych palach i kamiennych fundamentach. Murowany z cegły ceramicznej, na zaprawie cementowo-wapiennej, od zewnątrz nie tynkowany. Piwnice murowane z cegły i kamienia, sklepienie odcinkowo. Kondygnacje wydzielone oryginalnymi drewnianymi stropami belkowymi, nagimi, wspartymi na rzędzie drewnianych słupów z mieczami; w przestrzeniach między belkami stropowymi zachowane listwy zsuwowe z otworami do przesypania ziarna na niższe kondygnacje. Więźba dachowa drewniana, płatwiowo-kleszczowa; z pełnym więzarem co piąty oraz ze wzdłużnymi ściankami kolankowymi. W ścianie kolankowej co pełen więzar osadzone słupy pełne z mieczami; pomiędzy nimi słupy pośrednie. Dach kryty blachą miedzianą (pierwotnie łupkiem). W piwnicach posadzki cementowe; na wyższych kondygnacjach podłogi wtórne drewniane, sosnowe, lakierowane, położone na pierwotnych nagich. W płn.- wsch. szczycie budynku schody wewnętrzne, prowadzące od piwnic do kondygnacji górnego poddasza, drewniane, zabiegowe, ograniczone balustradą z poręczą. Klatka schodowa ryzalitu masywna, żelbetowa, wtórna o schodach łamanych, prostych, jednobiegowych. Okna drewniane; w piwnicy i na poddaszu krosnowe, na pozostałych kondygnacjach wtórne skrzynkowe, zamknięte półkoliście, dwuskrzydłowe ze ślimieniem, z nadświetlem zamkniętym łukiem pełnym, szczeblinowe, czterokwaterowe; okna piwnicy i część okien parteru okratowane. Drzwi zewnętrzne i wewnętrzne drewniane, dwuskrzydłowe, płycinowo-ramowe, zamknięte łukiem pełnym. Elewacje z czerwonej cegły, o rytmicznym układzie powtarzających się elementów, posadowione na wysokim cokole; kondygnacje rozdzielone gzymsem kostkowym, na poziomie parteru i piętra dodatkowo ozdobione ceglany pasem z dekoracją geometryczną, nad oknami poddasza symetrycznie rozmieszczone niewielkie okulusy, całość zamknięta gzymsem konsolkowym. Elewacja frontowa - wschodnia, sześćosiowa, z ryzalitem na osiach środkowych; pomiędzy płn. ścianą ryzalitu a płn. częścią ściany wschodniej korpusu masywna, wysoka, prostokątna konstrukcja podestu prowadzącego schodami do wejścia. Otwory okienne na poziomie piwnic zamknięte łukiem odcinkowym; na pozostałych kondygnacjach różnicowanej wielkości, zamknięte łukiem pełnym, z ceglany podokiennikiem i ceglany łukiem nad otworem. Pozbawiona ryzalitu elewacja zachodnia powtarza układ elewacji frontowej. Elewacje boczne – północna i południowa

in the projection leading from the entrance at the basement level to the ground, first and second floors. The building sat on wooden posts and stone foundation. Built with ceramic brick on a lime mortar with cement, no plasterwork on the exterior. The cellars built with brick and stone under a segment arch. The floors separated with original wood beam-framed ceilings, bare, borne on a row of wood posts with diagonal braces. The chute strips with openings for grain sliding to the lower floors are preserved in the space between the floor beams. Clasped purlin timber frame roof including a trussed rafter every fifth structure member, extended knee walls. A stud with angle braces in knee walls every trussed rafter, intermediate studs between them. Roof covered by copper slates (originally, slate roof only). Cement floors in the cellars, the upper floors with secondary flooring of varnished pine wood laid on the originally bare floor above the ceiling. Internal landing stairwell enclosed with a handrail baluster leading from the basement to the upper floors located in the northeast gable of the building. The return stairwell in the projection is solid, of reinforced concrete, secondary, with flights, straight, one-bay. Wooden windows. Framed basement and attic windows, secondary casement windows on the remaining floors, closed with semicircular arches, a transom bar separating two window panels, a semi-circular fanlight above, four-panes separated by muntin bars. The basement windows and part of the ground floor windows are barred. The external and internal double doors closed with a full arch. Red brick facades with a regular pattern of repetitive elements, laid on a high wall base; the floors separated with brick dentils, additionally decorated with geometrically-ornamented horizontal brick molding at the ground and first floor levels; with oculi symmetrically-placed above the attic windows, the whole body closed with corbel cornice. East front façade, six bays, with the projection of the middle bays. A massive stair well landing construction leading to the entrance located in the intersection of the north wall of the projection and the north wall of the east gable of the main structure. The window openings closed with a segmental arch at the basement level, diverse-sized window openings on the remaining floor levels closed with full arches and brick sills, brick arch frames. The west façade copies the front façade design. The north and south side elevations are two-bay with a pair of small semicircular-arched windows at the attic level. The north elevation is hidden up to the first floor level by a segment of the

Działanie 4 | Activity No. 4

Działanie 4 | Activity No. 4

Renowacja budynków przy ul. Mennica 8 i 8a

- dwuosiowe, na poziomie poddasza para niewielkich okien zamkniętych łukiem pełnym; elewacja płn. do wysokości piętra przysłonięta w części bryłą Domu Młynarza. Zwieńczenia obu elewacji w formie trójkątnych szczytów obwiedzionych ceglanym gzymsem kroksztynowym. Wnętrze piwnic wtórnie podzielone; w zachodniej ścianie zachowane otwory do napędu młyna wodnego. Pozostałe kondygnacje o wnętrzach jednoprzestrzennych z otwartą drewnianą klatką schodową w szczycie płn.-wsch. Budynek pozbawiony pierwotnego wyposażenia.

Opis działania

Cel: odtworzenie zabytkowego budynku Domu Młynarza oraz renowacja zabytkowego Czerwonego Spichrza dla potrzeb Muzeum Okręgowego w Bydgoszczy z przeznaczeniem na centrum informacyjno-recepcyjne zespołu muzealnego i Muzeum Sztuki z salami ekspozycyjnymi, magazynami zbiorów, pracowniami naukowymi i edukacyjnymi.

Termin realizacji: lipiec 2007 – listopad 2008

Wartość:

całkowita: 10 726 774,31 zł
projektowa: 10 293 261,03 zł
dofinansowania z MF EOG: 3 552 816,58 zł

Zakres prac: remont odtworzeniowy Domu Młynarza oraz renowacja Czerwonego Spichrza wraz z niezbędną adaptacją obu budynków dla potrzeb prowadzenia działalności muzealnej.

Prace zrealizowano zgodnie z dokumentacją projektową uzupełnioną o dodatkowe elementy wynikające z badań i ekspertyz powstałych w trakcie realizacji projektu. Ze względu na planowane zespolenie budynków, zadania wykonywano równolegle w ramach jednego działania.

Dom Młynarza rozebrano do podstaw z powodu katastrofalnego stanu technicznego. Projekt zakładał odtworzenie budynku w niezmiennym miejscu i formie zewnętrznej maksymalnie zbliżonej do pierwotnej; południowo-zachodni narożnik domu miała zająć część nowej, zewnętrznej klatki schodowej budowanej do północno-zachodniego szczytu Czerwonego Spichrza. Odbudowę Domu Młynarza rozpoczęto od wykonania pali

Renovation of the building at ul. Mennica 8 and 8a

Miller's House. The finials of both the elevations take the form of triangular gables lined with corbel cornice. The basement interior wall division is secondary; west wall openings of the water mill propeller area retained. The remaining floors are organized into single open-space interiors with a wooden stairwell in the northeast gable. The building is devoid of its original fittings.

The description of the activity

Aim: the renovation of the historic Miller's House and Red Granary to suit the functional expectations of the District Museum in Bydgoszcz future use such as information and reception desk of the museum complex and the development of scientific and didactic laboratories, the storehouses for the collections, and an exhibition room of the Museum of Art.

Timeframe: July 2007 – November 2008

Value:

Total: PLN 1,072,774.31
Project: PLN 10,293,261.03
FM EEA funding: PLN 3,552,816.58

The scope of the works: renovation of the Miller's House and Red Granary with the indispensable adaptation works so that it can be safely used by the museum

The works proceeded in line with the project documentation annexed with additional elements stemming from the research opinions and reports made during the renovation of the facility. The activities were implemented simultaneously within the scope of one activity due to the planned synchronous exploitation of the complex.

The Miller's House was completely dismantled due to its disastrous technical condition. The project assumed the restoration of the building in its intact location and shape with the exterior mapping as of the original counterpart; the south west angle of the house was to be occupied by a part of an external stairwell annexed to the northwest gable of the Red Granary. The restoration of the Miller's House started with the construction of the foundation beams, foundation slabs and the insulation work. The restored building was devoid of

fundamentowych, płyty fundamentowej wraz z izolacjami oraz właściwych fundamentów. Odtwarzany budynek nie został podpiwniczony ze względu na wysoki poziom wód gruntowych (0,9 m). Wzniesiono ściany z cegły ceramicznej i stalową konstrukcję więźby dachowej. Dach ocieplono i pokryto dachówką ceramiczną karpiówką, zamontowano blaszane opierzenia, rynny i rury spustowe. Otworzono układ otworów okiennych. Zamontowano okna nawiązujące wyglądem do historycznych; drewniane, zespolone, z roletami przeciwpożarowymi. Rolety przysłonięto stylizowanymi okiennicami zamontowanymi na stałe do ścian. Zachowano wielkość i osiowy układ wejścia głównego w elewacji wschodniej; zamontowano drzwi drewniane, jednoskrzydłowe, dwupłycinowe. Wejście do budynku od zachodu przesunięto w stronę południową i wykonano drewniane schody zewnętrzne zaopatrzone w balustrady. Nad wejściem zamontowano daszek konstrukcji drewnianej, kryty dachówką karpiówką. Ściany zewnętrzne otynkowano i pomalowano. Zmieniono podziały przestrzeni. W południowo-wschodniej części budynku wyodrębniło pomieszczenia sanitarne, techniczne (centrum monitoringu zespołu muzealnego) i recepcyjne. Pozostała część obiektu jest jednoprzestrzenna. Na wysokości zbliżonej do dawnego piętra, w części południowo-środkowej budynku wykonano otwartą antresolę. Żelbetową konstrukcję antresoli wparto na stalowych słupach i na murach wzdłużnych przechodu konstrukcji nowej, zewnętrznej klatki schodowej Czerwonego Spichrza. Z poziomu parteru na antresolę prowadzą pierwotne schody poddane konserwacji i renowacji. Na antresoli zamontowano drewnianą balustradę na wzór balustrady schodów. Z nowej klatki schodowej Czerwonego Spichrza na antresolę prowadzi wejście w ścianie wschodniej z kilkoma stopniami schodów w dół. Na ścianach wewnętrznych i posadzkach Domu Młynarza zamontowano kamienne okładziny. W południowo-zachodniej części budynku wykonano podjazd do wejścia prowadzącego do klatki schodowej Czerwonego Spichrza.

Projekt adaptacji Czerwonego Spichrza do funkcji muzealnej wymagał wprowadzenia zmian zarówno w bryle, jak i we wnętrzu budynku. Prace renowacyjne rozpoczęto od rozbiórki elementów zniszczonych i wtórnych. W toku realizacji działania ujawniły się nowe problemy konstrukcyjne. Stwierdzono wybrzuszenia ścian podłużnych w części środkowej oraz odchylenie budynku od pionu w stronę zachodnią. Wykonane badania potwierdziły

basement due to a high level of soil waters (0.9m). The walls were erected with ceramic bricks and a steel construction of the rafter roof truss. The roof was insulated and clad with plane tiles, a new tin planking, gutters and drainpipes were installed. The window fenestration was restored. The windows allude to their original historic physiognomy, paired, wooden with fireproof shutters hidden under fixed decorative shutters. The size and measurements on the original entrance hole in the east facade were retained. A one-leaf two-paneled door was fitted. The west entrance was removed to the south and external wooden stairs were capped with baluster. A small wooden roof was installed above the entrance clad with plane tiles. The external walls were plastered and painted. The interior layout was modified. The sanitary rooms, technical rooms (with the centre of the museum surveillance system) and reception desk room were placed in the south east part. The rest of the building is open-spaced. Approximately at the former fifth floor level, an open mezzanine was built in the south central part of the building. The reinforced concrete structure of the mezzanine was laid on longitudinal walls of the new external stairway passage of the Red Granary. Restored and preserved original stairs lead to the mezzanine from the ground floor level. A wooden baluster alluding to the staircase baluster was fitted on the mezzanine. A passage of a few steps through the east wall leads downwards from the Red Granary new stairwell onto the mezzanine. Stone slab facing was placed on the Miller's House floors and internal walls. A driveway leading to the stairway entrance in the Red Granary was built in the southwest part of the building.

The project of the conversion of the Red Granary to serve the museum functions demanded modifications both in the shape of the main body and of the interior. The rehabilitation works started with the disassembly of demolished segments and secondary parts. The process of the implementation revealed new technical problems. A bulging in the longitudinal walls in the centre part and that the whole building is away out of plumb leaning westwards. The inspection and survey confirmed the hazards. A consistent land surveying control and the spatial reinforcing of the building were recommended. A steel truss bracing placed in the ground, first and second floor levels of the granary was carried out in compliance with an expert technical

Działanie 4 | Activity No. 4

Renowacja budynków przy ul. Mennica 8 i 8a

zagrożenie konstrukcji budynku. Zalecono prowadzenie ciągłego monitoringu geodezyjnego oraz usztywnienie przestrzenne budynku. W oparciu o specjalistyczny projekt wykonano wzmocnienie konstrukcji spichrza stalowymi kratownicami umieszczonymi w przestrzeni kondygnacji parteru oraz pierwszego i drugiego piętra. Na poziomie piwnic usunięto posadzkę gruntową, wzmocniono posadowienie budynku; wykonano wylewkę betonową wraz z izolacją przeciwwilgociową i termiczną. Dokonano nowego podziału przestrzeni piwnic; wyodrębniono pomieszczenia techniczne lokalizujące centrale zastosowanych w budynku instalacji oraz pomieszczenia gospodarcze i sanitarne. Ściany piwnic naprawiono; wymieniono tynki, powierzchnie pomalowano. Założono posadzkę z płyt granitowych i płytek ceramicznych. Do północnego szczytu budynku dobudowano w części zachodniej zewnętrzną klatkę schodową. W tym celu wybito na każdej kondygnacji szczytu północnego otwory komunikacyjne. Klatkę wykonano w stalowej konstrukcji szkieletowej; bryłę zamknięto ścianami ze szkła i aluminium. W jej części zachodniej zainstalowano windę prowadzącą od przyziemia do kondygnacji trzeciego piętra; w części wschodniej umieszczono żelbetowe schody prowadzące od przyziemia do najwyższej kondygnacji, pokryte płytami granitowymi i zabezpieczone stalowymi balustradami. Wejście zewnętrzne do klatki schodowej usytuowano w ścianie północnej. Równolegle wykonywano kompleksową renowację konstrukcji drewnianych budynku od poziomu piwnic do dachu. W piwnicach wymieniono podwaliny drewnianych słupów. Oczyszczono, wzmocniono i zakonserwowano drewnianą konstrukcję stropów na wszystkich kondygnacjach. Ślepy pułap stropów wypełniono wełną mineralną. Przełożono drewniane deskowe podłogi; na kondygnacjach parteru od pierwszego i drugiego piętra założono zewnętrzne drewniane podłogi; na dwóch najwyższych kondygnacjach wykładzinę z pcv. Oczyszczono, wzmocniono i zakonserwowano drewnianą więźbę dachową. Otwartą konstrukcję drewnianą dwóch najwyższych kondygnacji obudowano płytami ze względów przeciwpożarowych. Dach ocieplono i pokryto dachówką ceramiczną karpiówką. Wykonano nowe blaszane opierzenia, rynny i rury spustowe. Renowacji poddano stolarkę drzwiową oraz drewnianą klatkę schodową w płn.-wsch. szczycie budynku. Wymieniono całkowicie stolarkę okienną na okna jednoramowe odwzorowującą wyglądem okna historyczne. Wszystkie elementy drewniane spichrza zabezpieczono przeciwpożarowo. W budynku zamontowano drzwi o właściwej odporności ogniowej dla

Renovation of the building at ul. Mennica 8 and 8a

project. Slab flooring on the ground was removed at the basement level, the foundation was reinforced, concrete poured, thermal insulation and damp proofing works done. The interior layout of the basement was modified. The sanitary rooms, technical rooms (with the centre of the systems installed) and utility rooms were outlined. The basement walls were renovated, plastered and painted. Ceramic floor tiles and granite slabs were fitted on the floor. Openings were made in the walls at every floor in order to install an external stairwell annexed to the north gable of the west part of the building and ensure proper access. The stairwell was built in a steel framing, enclosed in glass and aluminum. An elevator was installed in its west part leading from the basement to the third floor. Reinforced concrete stairs clad with granite slabs and secured with steel baluster leading from the basement to the top floor were built in the east part. The external entrance to the stairwell is situated in the north wall. Parallel renovation works of wood structure in the building were conducted. The ground sills were replaced in the basement. The woodwork of the floors was cleaned, reinforced and treated at every level of the structure. The sound boarding structure was filled with mineral wool. External wood floors fitted from the first floor through second and third floors; PVC finish in the top floors. The timber rafter was cleaned, braced and treated. The open structure of the top floors was fire proofed. The roof was insulated and clad with plane tiles. A new tin planking, gutters and drainpipes were installed. The door woodwork and stairway renovation works in the northeast gable were done. The windows were replaced with brand-new one-frame joinery mapping the historic window appearance. All wood elements of the granary structure were fireproofed. Fire resistant doors were installed at every floor. Wood decorative two-leaf doors were retained in the exhibition room. Open-space interior was divided with light partition walls defining didactic and scientific labs, collection storage rooms, lounge, sanitary and technical rooms and a central hallway. The walls were internally-insulated, plastered and painted. The stairs in the projection were covered with oak wood. Steel wire balusters were placed. The external stairs at the projection were covered with granite slabs and a new steel baluster alluding to history was constructed. The project of historic building preservation plan of the facades was changed. The brick face of the external walls was cleaned with the safest and most effective *le gommage* method, i.e. mineral

Renowacja budynków przy ul. Mennica 8 i 8a

każdej z kondygnacji. Na parterze pozostawiono drewniane za-
bytkowe dwuskrzydłowe drzwi prowadzące do sali wystawowej.
Dokonano podziału jednoprzestrzennych wnętrz dwóch najwyż-
szych kondygnacji lekkimi ściankami działowymi, wyodrębnia-
jąc pomieszczenia pracowni naukowych i magazynów zbiorów, po-
mieszczenia socjalne, sanitarne i techniczne oraz centralny kory-
tarz. Ocieplono od wewnątrz mury budynku, założono tynki, ściany
pomalowano. Masywne schody klatki schodowej ryzalitu obłożo-
no dębina; zamontowano stalowe balustrady siatkowe. Schody ze-
wnętrzne przy ryzalicie pokryto płytami granitowymi; zamontowa-
no nową stalową balustradę opracowaną na wzór historycznych.
Zmieniono projekt prac konserwatorskich przy elewacjach budyn-
ku. Ceglane lico murów zewnętrznych oczyszczono bezpieczniejszą
i skuteczniejszą metodą *le gommage*, czyli podawania pudrów mi-
neralnych wraz ze sprężonym powietrzem pod niewielkim ciśnie-
niem. Uzyskano efekt gruntownego usunięcia nawarstwień. Po
oczyszczeniu elewacji ujawniły się zniszczenia materiału w posta-
ci drobnych ubytków na większości cegieł a w niektórych partiach
głębokich uszkodzeń cegieł. Przebrojono pęknięcia lica muru ele-
wacji zachodniej. Wymieniono wszystkie spoiny; zastosowano spo-
inę zawierającą trass reński. Odtworzono warstwę tynku zabezpie-
czającą płaską powierzchnię gypsu. Zrezygnowano z hydrofobi-
zacji lica muru, która wykonywana powierzchniowo nie zabezpie-
cza trwale przed czynnikami zewnętrznymi struktury zniszczonego,
porowatego muru. Oba budynki wyposażono w instalacje i urzą-
dzenia: centralnego ogrzewania, sanitarne, elektryczne, teletech-
niczne (w tym sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania), wenty-
lacji mechanicznej i klimatyzacji, odgromowe, dźwiękowe, komuni-
kacji osób niepełnosprawnych. W Domu Młynarza zainstalowano
centrum monitoringu zespołu muzealnego. Teren wokół budynków
uporządkowano. W okresie eksploatacyjnym będzie prowadzony
bieżący monitoring stanu technicznego Czerwonego Spichrza.

Efekty

Realizacja działania spowodowała odtworzenie Domu Mły-
narza, ochronę i odtworzenie wartości unikalnego Czerwonego
Spichrza oraz poprawiła jakość infrastruktury kultury. Zapewniła
bezpieczeństwo użytkownika budynków jako obiektów użytecz-
ności publicznej, w szczególności dla potrzeb muzealnych (bez-
pieczeństwo osób i zbiorów) oraz ułatwiła dostęp do dóbr kultu-
ry osobom niepełnosprawnym.

Renovation of the building at ul. Mennica 8 and 8a

powder delivered in a low-pressure air cleaning technique. This
resulted in a thorough effect of total layer accumulation removal.
The cleaning revealed slight damage and in other segments
partly heavy damage of the brick material. The cracking in
the west facade was reinforced. All the mortar joints were
replaced, a rhine trass was used. A plaster layer protecting the
flat cornice surface was restored. The idea of water-proofing the
building with employing hydrophobic powder was abandoned
as it remains of no avail for a porous damaged wall structure in
a long term. It does not guarantee permanent protection against
external processes. Both buildings were equipped with new
installations and facilities: the central heating, a sanitary system,
wiring system, ICT systems (with fire alarm and burglar alarm),
mechanical ventilation, lightning arrester, facilities for disabled.
The centre of the museum surveillance was placed in the Miller's
House. The area adjacent to the building was cleaned. Regular
control of the Red Granary technical condition will be ensured
during the exploitation period.

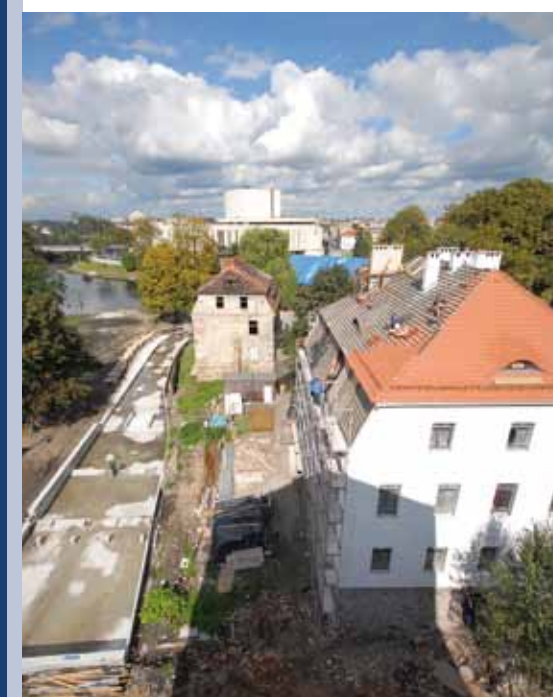
Results

The implementation of the activity simultaneously protected
and restored the unique value of the historic Miller's House and
Red Granary and it improved the infrastructure of the culture. It
also ensured the safety of the building of public use that functions
as a museum (safety of the collections, visitors and employees)
and made the facility accessible to the disabled.

Achieved project indicators:

1. surface of rehabilitated historic resources (m ²):	2575.55
2. restored walls (m ²):	2688.59
3. restored roof (m ²):	2510.37
4. restored floors (m ²):	2378.20
5. installed ventilation pipes (m):	1566.40
6. installed capacity of heating (kW):	305
7. annual heat consumption (GJ):	3394.16
8. heated volume (m ³):	9619
9. display area (m ²):	848.50
10. collection warehouse area (m ²):	360.60
11. educational and scientific labs area (m ²):	41.40

Działanie 4 | Activity No. 4

Renowacja budynków przy ul. Mennica 8 i 8a

Osiągnięte wskaźniki projektu:

1. powierzchnia odrestaurowanych obiektów (m ²):	2575,55
2. odrestaurowane ściany (m ²):	2688,59
3. odrestaurowane sufity (m ²):	2510,37
4. odrestaurowane podłogi (m ²):	2378,20
5. zainstalowane przewody wentylacyjne (m):	1566,40
6. zapotrzebowanie na ciepło (kW):	305
7. roczne zużycie ciepła (GJ):	3394,16
8. kubatura ogrzewania (m ³):	9619
9. powierzchnia wystawiennicza (m ²):	848,50
10. powierzchnia magazynów zbiorów (m ²):	360,60
11. pow. pracowni naukowych i edukacyjnych (m ²):	41,40

W odtworzonym Domu Młynarza powstanie Informatorium, czyli centrum informacyjno-recepcyjne zespołu muzealnego, w odnowionym i zmodernizowanym Czerwonym Spichrzu Muzeum Sztuki z salami ekspozycyjnymi, magazynami zbiorów oraz pracowniami naukowymi i edukacyjnymi.

„Bydgoskie Muzeum posiada znaczącą w skali ponadlokalnej kolekcję polskiej sztuki od końca XIX do pocz. XXI w. Sformułowany u zarania istnienia Muzeum Miejskiego, utworzonego 5 VIII 1923 r., program gromadzenia zbiorów zakładał utworzenie galerii współczesnej sztuki polskiej. Muzeum poniosło pod koniec II wojny znaczne straty; po 1945 nastąpiła znaczna rozbudowa zbioru. Trzonem kolekcji jest sztuka polska 2 połowy XX i pocz. XXI wieku, w jej różnorodnych przejawach formalnych, typologicznych i stylistycznych. Poprzez umieszczone na ekspozycji stalej dzieła sztuki reprezentowane będą wszystkie najważniejsze zjawiska i tendencje kształtujące polską plastykę tego czasu: przede wszystkim malarstwo, a także rzeźbę, obiekty przestrzenne, grafikę, fotografię; swoje miejsce znajdą tu również dzieła przelamujące dotychczasowe konwencje i podziały gatunkowe, wyznaczające nowe pola ekspresji i poszukiwań.”⁶

⁶ j.w.

Renovation of the building at ul. Mennica 8 and 8a

Main information and reception desk (*Informatorium*) of the museum complex is planned to be located in the restored Miller's House. The renovated and newly redeveloped Red Granary, on the other hand, is planned to be the seat of the Arts Museum scientific and didactic laboratories, an office room and the storehouses for the collections.

*'The Bydgoszcz Museum holds in its possession a significant collection of Polish artistic treasures dating back to the turn of the 19th and 21st centuries, recognised as such nation-wide. The programme of artwork collection was formulated as soon as the beginning phase of the Municipal Museum existence started, i.e. on August, 5 1923 and it aimed at creating a gallery of Polish contemporary art. The Museum suffered great loss towards the end of the World War II. After 1945, a considerable elaboration of the collection progressed. The Polish artwork dating from the turn of the 20th and 21st centuries makes the soul of the collection with its manifold formal, typological and stylistic manifestations. Major and the most prominent artwork will illustrate the most powerful phenomena and tendencies shaping the Polish plastic arts at the time such as painting, sculpture, three-dimensional artworks, printmaking, drawing and photography through the permanent museum display on view. The display will be eager to incorporate arts envelope-pushing works that deflect the norms and thus define a whole fresh and yet untouched passage for artistic expression.'*⁶

⁶ see above

OTOMSKI

Wykonanie przyłączy wodno-kanalizacyjnych do budynków przy ul. Mennica 2, 4, 7, 8 i 8a

Opis działania

Cel: zapewnienie właściwych warunków funkcjonowania i eksploatacji zabudowanych budynków przewidzianych jako kompleks muzealny.

Termin realizacji: czerwiec 2008 – październik 2008

Wartość:

całkowita: 123 967,39 zł
projektowa: 123 967,39 zł
dofinansowania z MF EOG: 28 612,63 zł

Zakres prac: wykonanie przyłączy wodno-kanalizacyjnych do budynków objętych projektem wraz z podłączeniem rur spustowych do kanalizacji deszczowej

Projekt podstawowy zakładał wykonanie przyłączy wodno-kanalizacyjnych do budynków oraz odprowadzenie wód deszczowych z dachów budynków na teren wokół nich. Ujawniony w toku realizacji projektu wysoki poziom wód gruntowych powodował zalewanie piwnic i zawilgocenie ścian. W celu zapewnienia dobrego stanu technicznego budynków zdecydowano o podłączeniu rur spustowych do kanalizacji deszczowej.

W ramach działania wykonano 22,20 mb przyłączy wody z rur PE średnicy 40 mm oraz 85 mb przyłączy kanalizacji sanitarnej z rur PCV średnicy 160x4,7 mm. Wykonano również podłączenie z rur PCV średnicy 160 mm do kanalizacji deszczowej części rur spustowych z dachów budynków – długość przyłączy 165 mb.

Efekty

Budynki objęte projektem, zlokalizowane przy ul. Mennica 2,4,7,8 i 8a zostały podłączone do nowej sieci sanitarnej, zgodnie z wymaganymi standardami.

Water-sewage connections at ul. Mennica 2,4,7,8 and 8a

Description of the activity

Aim: ensuring the proper conditions for the exploitation of the buildings with a view to the museum complex functional use

Timeframe: June 2008 – October 2008

Value:

Total: PLN 123,967.39
Project: PLN 123,967.39
FM EEA funding: PLN 28,612.63

The scope of the works: Water-sewage connections in the buildings included in the project and the installation of the downpipe connections to the storm water drainage system

The project originally planned water-service line and sewage system connections to the buildings and storm water drainage from the roofs onto the adjacent territory. The process of implementation disclosed a high level of subsoil waters which caused the basement flooding and wall dampness. It was decided to fit the downpipes connections to the storm water drainage system in order to provide the proper technical condition of the building.

Water supply piping (running metre: 22.20, polyethylene pipes, D: 40mm) and 85 running metres of sanitary sewer pipe connections (PVC pipes, D: 160x4.7mm) were installed within the scope of the activity. Additionally, PVC pipe connectors (D: 160mm) to the storm water downpipes section running from the building roofs (connectors running metre length: 165).

Results

The buildings included in the project at ul. Mennica 2,4,7,8 and 8a Street were connected to a new sanitary sewer system in compliance with the expected standards.

Wykonanie sieci elektroenergetycznych łączącej budynki przy ul. Mennica 2, 4, 7, 8 i 8a

Opis działania

Cel: zapewnienie właściwych warunków funkcjonowania i eksploatacji zabytkowych budynków przewidzianych jako kompleks muzealny.

Termin realizacji: lipiec 2008 – październik 2008

Wartość:

całkowita: 154 826,66 zł

projektowa: 131 974,99 zł

dofinansowania z MF EOG: 64 365,92 zł

Zakres prac: wykonanie sieci elektroenergetycznych łączącej budynki objęte projektem.

W ramach działania wykonano ok.450 mb kanalizacji teletechnicznej, w której poprowadzono światłowody SM i MM, a także kable miedziane wieloparowe w celu zintegrowania systemów teletechnicznych w poszczególnych budynkach objętych projektem. Zamontowano system monitoringu zewnętrznego z 19 kamerami zewnętrznymi, którego centrum umieszczono w Domu Młynarza. System zapewnia możliwość pełnej rekonfiguracji.

Efekty

Budynki objęte projektem, zlokalizowane przy ul. Mennica 2,4,7,8 i 8a zostały wyposażone w instalacje teletechniczne i połączone siecią w system, co umożliwiło, m.in., stworzenie centrum monitoringu całego kompleksu muzealnego.

Electrical power networks at ul. Mennica 2,4,7,8,8a

The description of the activity

Aim: ensuring the proper conditions for the exploitation of the buildings with a view to the museum complex functional use

Timeframe: July 2008 – October 2008

Value:

Total: PLN 154,826.66

Project: PLN 131,974.99

FM EEA funding: PLN 64,365.92

The scope of the works: electrical power networks connecting the buildings in the project

During this activity circa 450 running metres of ICT wiring were installed within which optical fibre connectors type SM and MM and copper multi-pair wires intended for integrating the ICT systems in individual buildings in the project. External monitoring system was installed with 19 surveillance cameras whose hub is located in the Miller's House. The system ensures the possibility of complete reconfiguration.

Results

The buildings at Mennica 2,4,7,8, and 8a included in the project were equipped with ICT facilities and were interconnected in a system which enabled creating a centre of surveillance of the whole museum complex.

Promocja

Opis działania

Cel: dotarcie z informacją o projekcie i dofinansowaniu ze środków MF EOG do szerokiej opinii publicznej

Termin realizacji: maj 2007 – kwiecień 2009

Wartość planowana: ⁷

całkowita: 191 348,51 zł

projektowa: 191 348,51 zł

dofinansowania z MF EOG: 10 753,66 zł

Zakres: działanie złożone z dziewięciu komplementarnych zadań promocyjnych

Pierwotny plan promocji zakładał realizację trzech zadań objętych dofinansowaniem: wykonanie tablicy informacyjnej i tablic pamiątkowych, wydanie folderu oraz realizację zadań bezkosztowych: informowanie o projekcie na stronie internetowej i informowanie o projekcie w mediach publicznych. W toku oceny merytorycznej projektu plan promocji rozszerzono o pozostałe elementy, które nie są objęte dofinansowaniem.

Zaktualizowany plan promocji objął realizację dziewięciu podstawowych zadań; są to:

1. tablica informacyjna projektu na placu budowy;
2. tablice pamiątkowe na pięciu budynkach objętych projektem;
3. folder promocyjny w nakładzie 2000 egz.;
4. publikacje trzech ogłoszeń w dzienniku ogólnopolskim;
5. film promocyjny ilustrujący realizację projektu w wersji telewizyjnej (emisja w telewizji publicznej) oraz w wersji dvd i internetowej;
6. miesięczna kampania reklamowa na 45 nośnikach typu city light, w siedmiu miastach w kraju;
7. informowanie o projekcie na stronie internetowej beneficjenta;
8. informowanie o projekcie w mediach lokalnych m.in. poprzez konferencje prasowe;
9. ogólnopolska konferencja na zakończenie projektu połączona z wystawą i publikacją materiałów konferencyjnych.

⁷ W związku z realizacją niniejszej publikacji przed zamknięciem działania podano planowane wartości działania ujęte w Planie Wdrażania Projektu

Publicity

The description of the activity

Aim: reaching a wide public with the information about the project and FM EEA funding

Timeframe: May 2007 – April 2009

Value planned: ⁷

Total: PLN 191,348.51

Project: PLN 191,348.51

FM EEA funding: PLN 10,753.66

The scope of the works: activity includes nine complementary dissemination actions

The initial plan assumed the implementation of three tasks funded in the project, that is: explanatory and commemorative plaques, issuing a booklet and conducting free of cost undertakings such as information spreading about the project updated on the website and popularising the project via public media. During the content-related assessment proceedings, the publicity schedule was extended by the elements that were not included in the financing.

An updated publicity and dissemination schedule encompassed the implementation of the following primary tasks:

1. explanatory plaque put up at the construction site
2. commemorative plaques installed on five buildings included in the project
3. promotional booklet – 2000 copies
4. three publicity notices in the nation-wide daily newspaper
5. promotional film tracing the stages of the project implementation- public TV version and to be released on DVD and on Internet
6. monthly advertising campaign via channel of 45 backlit poster boards in seven Polish cities
7. dissemination of project data on the project promoter's website
8. project public briefings via local media e.g. press conferences
9. all-Poland conference to conclude the project implementation combined with an exhibit and conference material publications

⁷ As the hereby booklet is being created before the activity is concluded, the estimated amount put forth in the Project Implementation Plan is given above

Efekty

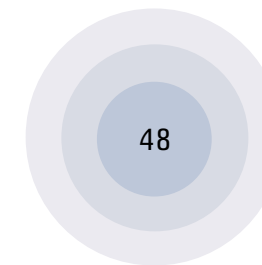
Realizacja działania w rozmaitych formach i o zróżnicowanym zasięgu oddziaływania spowodowała bieżące i wszechstronne informowanie opinii publicznej o projekcie zarówno w środowisku lokalnym, jak i w kraju. Przekazywane informacje znacząco spopularyzowały projekt oraz Mechanizmy Finansowe Europejskiego Obszaru Gospodarczego. Zwiększyły zainteresowanie Wyspą Młyńską i zwiększyły atrakcyjność Bydgoszczy jako miasta o dużym potencjale kulturowym i turystycznym.

Projekt zakończy ogólnopolska konferencja z udziałem przedstawicieli Państw Darczyńców, Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, krajowych beneficjentów środków MF EOG sektora kultury, władz regionalnych i lokalnych, krajowych instytucji kultury, lokalnych instytucji i organizacji oraz bezpośrednich beneficjentów projektu – mieszkańców Bydgoszczy. Konferencję zaplanowano na 29 kwietnia 2009 roku w odnowionym Czerwonym Spichrzu. Konferencji towarzyszy wystawa pn. Wyspa Młyńska – historia, teraźniejszość, przyszłość przygotowana przez Muzeum Okręgowe im. Leona Wyczółkowskiego w Bydgoszczy prezentowana do 14 czerwca 2009 roku.

Results

The implementation of the activity through numerous shapes and diverse measures of reaching the public has provoked current and multifaceted information briefing directed at the public opinion both locally and nationally. Due to such advertising the project and the EEA FM topic has gained in popularity. The publicization has increased interest in Mill Island and as if supercharged Bydgoszcz attractiveness, both with culture and tourist power.

The project is concluded with an all-Poland conference introducing representatives of the Donor Countries, Ministry of Regional Development, Ministry of Culture and National Heritage, local culture sector beneficiaries of the EEA FM, regional and local authorities, national culture institutions, local institutions and organizations and the direct project result receivers, namely Bydgoszcz residents. The conference is to be held on 29 April 2009 in the renovated Red Granary. The conference is accompanied with an exhibition 'Mill Island- past, present, future' arranged by the Leon Wyczółkowski District Museum in Bydgoszcz which shall be on till 14 June 2009.

Działanie 7 | Activity No. 7

Wydawca

Urząd Miasta Bydgoszczy
ul. Jezuicka 1
85-102 Bydgoszcz
www.bydgoszcz.pl

Folder opracowano na podstawie dokumentacji projektu prowadzonej przez Miasto Bydgoszcz z wykorzystaniem dokumentacji Kujawsko-Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

Redakcja

Iwona Loose

Teksty

Iwona Loose

Tłumaczenie

Elżbieta Kościałkowska-Okońska
Natalia Weckwert (działania 1-7)

Zdjęcia

Robert Sawicki, Wojciech Woźniak, Sławomir Wojdyło

Opracowanie graficzne

Franciszek Otto

Druk

Drukarnia ABEDIK Sp. z o.o. Bydgoszcz

Publication issued by

the City of Bydgoszcz
ul. Jezuicka 1
85-102 Bydgoszcz
www.bydgoszcz.pl

The publication material has been developed on the basis of project documentation managed by the City of Bydgoszcz and information provided by Kuyavian-Pomeranian Voivodeship Conservator of Historic Monuments

Edited by

Iwona Loose

Text by

Iwona Loose

Translated by

Elżbieta Kościałkowska-Okońska;
Natalia Weckwert (Activities from 1 to 7)

Photographed by

Robert Sawicki; Wojciech Woźniak; Sławomir Wojdyło

Graphic design by

Franciszek Otto

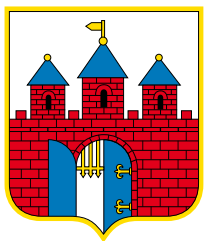
Printed by

Drukarnia Abedik

Copyright@by Urząd Miasta Bydgoszczy

ISBN 978-83-928840-0-2

eea grants
iceland liechtenstein norway

ISBN 978-83-928840-0-2

